ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«*Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε*».

Ἔτος 61ον. ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1925. Ἀριθ. 4

ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

«Ἐὰν λοιπὸν συνανέστητε μετὰ τοῦ Χριστοῦ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, ὅπου εἶναι ὁ Χριστός, καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ. Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς». (Κολοσσ. γ'. 1, 2).

Ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀποτελοῦσι τὰ δύο βασικὰ γεγονότα, ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπὶς τῶν Χριστιανῶν καὶ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, ἡ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν ἀπέθανεν, οὐδεμία ἐξιλέωσις ἐγένετο δι' ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους ἔναντι τῆς Θείας δικαιοσύνης, καὶ ἑπομένως οὐδεμία ὑπάρχει σωτηρία. Ἐὰν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε μὲν ἀλλὰ δὲν ἀνέστη, ματαία ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, διότι νεκρὸς Σωτὴρ θὰ ἦτο ἀνίκανος νὰ ἁγιάσῃ καὶ ὁδηγήσῃ ἐκείνους, οὓς ἔσωσε.

Δικαίως λοιπὸν ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου πάντοτε μὲν κηρύσσεται καὶ ἐξαίρεται ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἑορτάζεται δὲ καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἔτους, καθ' ἣν καὶ ἀρχικῶς ἐπραγματοποιήθη.

Αἱ **ἀποδείξεις τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως** τοῦ Κυρίου εἶναι σαφεῖς καὶ πειστικαί, πρέπει δὲ πᾶς ὀπαδὸς Αὐτοῦ νὰ τὰς κατέχῃ, ἵνα ἀντεπεξέρχηται εἰς τὰς ἀντιλογίας τῶν ἀρνουμένων τὴν θείαν Αὐτοῦ καταγωγὴν καὶ ἀποστολήν.

1. ***Τὸν θάνατον Αὐτοῦ πιστοποιοῦσι ῥητῶς οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταί :*** «Κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα» (Ματθ. κζ'. 50, Μάρκ. ιε'. 37, Λουκ. κγ'. 46, Ἰωάν. ιθ'. 30). Εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἐπελθόντος θανάτου, ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης ἐκέντησε τὴν πλευρὰν Αὐτοῦ καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ (Ἰωάν. ιθ'. 34).

2. ***Τὸ σῶμα Αὐτοῦ ἐτέθη εἰς μνημεῖον*** καινουργὲς καὶ οἱ ἐχθροὶ Αὐτοῦ ἔλαβον ἅπαντα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ὅπως μὴ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν, σφραγίσαντες τὸ στόμιον τοῦ μνημείου καὶ θέσαντες φυλακὴν ἐκ Ρωμαίων στρατιωτῶν.

3. Αἱ ἀπόπειραι αὗται πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ ἐματαιώθησαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, **ἐπιστοποίησαν τὴν ἀνάστασιν** ταύτην πέρα πάσης ἀμφισβητήσεως. Ἐγένετο σεισμός, ἄγγελος Κυρίου κατελθὼν ἐξ οὐρανοῦ ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκ φόβου οἱ Ρωμαῖοι φρουροὶ ἐγένοντο ὡς νεκροὶ (Ματθ. κη'. 2—4).

4. Μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ ***ὁ Κύριος ἐπιστοποίησε διὰ πολλῶν ἀποδείξεων ὅτι ζῇ.*** Εἰς τοὺς ἀποστόλους ἐνεφανίζετο συνεχῶς ἐπὶ 40 ἡμέρας, λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ (Πράξ. α'. 3). Ἐφάνη εἰς τὴν Μαρίαν

(Μάρκ. ιϛ'. 9), εἰς τὰς ἄλλας εὐσεβεῖς γυναῖκας (Ματθ. κη'. 9), εἰς τοὺς δύο μαθητὰς εἰς Ἐμμαοὺς (Μάρκ. ιϛ'. 12), εἰς τὸν Πέτρον (Λουκ. κδ'. 34), εἰς πάντας τοὺς μαθητὰς (Ἰωάν. κ'. 19. κ'. 26, κα'. 1, Ματθ. κη'. 16, 17), εἰς τὸν Ἰάκωβον (Α'. Κορινθ. ιε'. 7), εἰς τοὺς ἕνδεκα (Μάρκ. ιϛ'. 14) καὶ εἰς πλείονας τῶν πεντακοσίων ἀδελφῶν (Α'. Κορινθ. ιθ'. 6).

5. Εἰς τὰς ἐμφανίσεις ταύτας τοῦ Διδασκάλου των ***οἱ μαθηταὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νά ἀπατηθῶσι***, διότι ἐγνώριζον καλῶς καὶ τὴν μορφὴν καὶ τὴν φωνὴν καὶ τὰς χαρακτηριστικὰς κινήσεις Αὐτοῦ. Οὔτε ἦσαν ***εὔπιστοι***, διότι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀγγελίαν τῶν γυναικῶν περὶ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ (Λουκ. κδ'. 11), ὁ δὲ Θωμᾶς ἠρνεῖτο νὰ πιστεύσῃ μέχρις οὗ πεισθῇ καὶ ἐξ αὐτοψίας. Ἡ μαρτυρία λοιπὸν τῶν μαθητῶν εἶναι πλήρως ἀξιόπιστος, διότι αὐτοὶ Τὸν εἶδον κατ' ἐπανάληψιν, Τὸν ἤκουσαν ὁμιλοῦντα, Τὸν ἔψαυσαν, συνέφαγον μετ' Αὐτοῦ καὶ Τὸν εἶδον ἀνερχόμενον εἰς τοὺς οὐρανούς.

6. Μαρτυροῦντες περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ***οἱ μαθηταὶ οὐδὲν εἶχον συμφέρον νὰ ἐξαπατήσωσι τὸν κόσμον***. Ὁ Ἰουδαϊκὸς κόσμος ὁλόκληρος ἦτο ἐναντίον τοῦ Διδασκάλου των. Αὐτοί, ὀλίγοι καὶ ἄσημοι, θὰ ἠδύναντο διὰ τῆς σιωπῆς των νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἡσυχίαν τοῦ ὑπολοίπου βίου των, ἐνῷ κηρύττοντες τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Διδασκάλου των, ἐξετίθεντο ἀσφαλῶς εἰς νέους διωγμούς, ἀγῶνας καὶ θάνατον. Τὸ ὅτι προυτίμησαν νὰ γίνωσι μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς», ἀποδεικνύει ὅτι ἐπίστευον ἀκραδάντως εἰς τὴν Ἀνάστασιν, ἧς ὑπῆρξαν αὐτόπται. Καὶ τῆς ἀκραδάντου ταύτης πίστεως ἔδωκαν μέχρι τέλους ἀπόδειξιν διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτῶν βίου καὶ θανάτου.

Ἡ ἀνάστασις λοιπὸν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ἀποτελεῖ ***γεγονὸς ἱστορικόν***, βεβαιωμένον καὶ πιστοποιούμενον ὅσον ὀλίγα γεγονότα — γεγονὸς δὲ ὑπὲρ πᾶν ἄλλον ***βαρυσήμαντον διὰ τὴν ἀνθρωπότητα***. Βαρυσήμαντον διὰ τὸν ***ἁμαρτωλόν***, διότι τὸν καλεῖ νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ παθόντα καὶ ζωοποιηθέντα Σωτῆρα. Βαρυσήμαντον διὰ τὸν ***ἀναγεγεννημένον ἄνθρωπον***, τὸν ἀναστηθέντα ἐκ τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν ζωὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ, διότι τὸν καλεῖ νὰ ζῇ τοῦ λοιποῦ οὐχὶ δι' ἑαυτὸν ἀλλὰ διὰ τὸν Χριστόν.

«***Ἐὰν συνανέστητε μετὰ τοῦ Χριστοῦ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, τὰ ἄνω φρονεῖτε***».

α) Ὁ φυσικός, ἤτοι ὁ ἀμετανόητος, ἄνθρωπος εἶναι ***πνευματικῶς νεκρὸς*** ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, ἀπηλλοτριωμένος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ξένος τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ζῶν ἄνευ ἐλπίδος καὶ ἄνευ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ (Ἐφεσ. β'.). Φρονεῖ τὰ τῆς σαρκός, τὸ δὲ φρόνημα τῆς σαρκὸς εἶναι ἔχθρα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ οἱ ἔχοντες αὐτὸ δὲν δύνανται νὰ ἀρέσωσιν εἰς τὸν Θεὸν (Ρωμ. η' 5,7,8).

β) Ὁ ἀκούων τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπακούων εἰς αὐτήν, ***ζωοποιεῖται***. Πιστεύων εἰς τὸν Υἱὸν λαμβάνει ζωὴν αἰώνιον (Ἰωάν. γ'. 36), ***νέαν γέννησιν*** (Ἰωάν. γ'. 3), γίνεται ***νέα κτίσις*** ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (Β'. Κορινθ. ε'. 17), ἀναγεννᾶται εἰς ἐλπίδα ζῶσαν διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, πεφυλαγμένην δι' αὐτὸν ἐν οὐρανοῖς (Α'. Πέτρ. α'. 3. 4).

γ) Εἰς τὸν τοιοῦτον ἐπιβάλλεται μία κεφαλαιώδης ὑποχρέωσις: ***Νὰ μὴ ζῇ***

πλέον δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα Ἰησοῦν Χριστὸν (Β΄. Κορινθ. ε΄. 15). Ἤ, ὅπως λέγει τὸ προκείμενον ἡμῖν ἐδάφιον: Νὰ φρονῇ τὰ ἄνω, ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός.

Τί εἶναι «τὰ ἄνω» ταῦτα;

Τὰ πράγματα τοῦ οὐρανοῦ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Ὁ ***οὐρανός***, ἤτοι ὁ τόπος, ἔνθα τὰ πνεύματα τῶν δικαίων καὶ ἁγίων διαμένουσιν αἰωνίως μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων Αὐτοῦ, περιγράφεται ἀρκούντως ὑπὸ τῆς Ἁγ. Γραφῆς ὡς τόπος, ἔνθα οὐδὲν ὑπάρχει, τὸ ὁποῖον μιαίνει ἢ προξενεῖ βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, ἔνθα δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία, ἀλλὰ μόνον φῶς, εὐδαιμονία, ἁγιότης, εἰς τὴν ἔνδοξον παρουσίαν τῆς Θεότητος. Γενικῶς δὲ ὁ οὐρανὸς εἶναι ὁ ***τόπος ἔνθα ἐκτελεῖται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ μόνον αὐτὸ*** (Ματθ. ϛ΄. 10).

Ταῦτα εἶναι πράγματα, ἅτινα δὲν εἶναι ἐπιθυμητὰ εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀμετανόητον ἄνθρωπον, διότι οὗτος φρονεῖ τὰ τῆς σαρκὸς καὶ δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐδὲ δύναται (Ρωμ. η΄. 7).

Τὰ «ἄνω», ἤτοι, τὰ πραγματα τοῦ οὐρανοῦ, εἶναι τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα τῶν «ἐπὶ τῆς γῆς», ἤτοι τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ ἐπιθυμῶν καὶ ἀγαπῶν καὶ ἀκολουθῶν τὰ μέν, δὲν δύναται νὰ ἀγαπᾷ τὰ δέ.

Τί σημαίνει τὸ «φρονεῖν τὰ ἄνω»;

Φρονῶ σημαίνει ***σκέπτομαι, παραδέχομαι, ἀκολουθῶ, ἀγαπῶ, ἐπιζητῶ.*** Ὁ ἀληθὴς λοιπὸν Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ἐνθυμῆται ὅτι, ἀφοῦ ἀπέθανεν ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ συνανέστη μετὰ τοῦ Χριστοῦ, εἶναι πολίτης οὐχὶ πλέον τοῦ κόσμου ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ· ὀφείλει νὰ σκέπτηται καὶ νὰ πολιτεύηται ὡς τοιοῦτος πολίτης, ὑπακούων εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι ὁ μόνος νόμος τοῦ οὐρανοῦ· ὀφείλει νὰ ἐπιζητῇ καὶ νὰ ἀγαπᾷ τὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ νὰ ἐργάζηται διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ὀφείλει νὰ ποθῇ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν οὐρανόν, τὴν ἀληθῆ πατρίδα του.

Πολλοὶ Χριστιανοί, κατὰ βάθος πιστοί, ***λησμονοῦσιν ἐνίοτε τὴν ἐντολὴν ταύτην*** τοῦ Ἀποστόλου. Ζῶντες ἐν τῷ κόσμῳ, λησμονοῦσιν ὅτι δὲν εἶναι «***ἐκ τοῦ κόσμου***» καὶ παρασύρονται εἰς συμμόρφωσιν πρὸς τὸν κόσμον ἢ ἀπορροφῶνται ὑπὸ τῶν κοσμικῶν φροντίδων εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ ἀποδίδωσιν εἰς ταύτας σημασίαν ἀνωτέραν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν φροντίδων. Οἱ τοιοῦτοι κινδυνεύουσι νὰ ἀπολέσωσι τὸ Χριστιανικὸν αὐτῶν φρόνημα· διότι αἱ «μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι», ὡς ἄκανθαι, βαθμηδὸν συμπνίγουσιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ καθιστῶσιν αὐτοὺς ἀκάρπους (Μάρκ. δ΄. 19).

Δὲν εἶναι λοιπὸν περιττολογία ἢ ἁπλοῦν ρητορικὸν σχῆμα ἡ προτροπὴ τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς καὶ πρὸς πάντας ἐν γένει τοὺς Χριστιανούς. Ὁ κίνδυνος ὁ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἐπιρροῆς αὐτοῦ εἶναι ***μέγας*** καὶ ***διαρκής***. Χρειάζεται ἀγρυπνία συνεχής, πίστις ζέουσα, φρόνημα ἀκμαῖον, θέλησις ἰσχυρά,

ὅπως ὁ Χριστιανὸς διαφυλάξῃ ἑαυτὸν ἀμόλυντον ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ κρατῇ τὴν σκέψιν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὸν πόθον του προσηλωμένον ἐπὶ τῆς ἄνω αὐτοῦ πατρίδος περιπατῇ δὲ ἀξίως τῆς προσκλήσεως, δι' ἧς προσεκλήθη.

Εἴθε πάντες οἱ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, οἱ συναναστάντες μετ' Αὐτοῦ, νὰ φρονῶσι πάντοτε καὶ ἀσαλεύτως τὰ ἄνω, καὶ νὰ αἰσθάνωνται καλῶς τίς ἡ ἐλπίς, τῆς οὐρανίου προσκλήσεως, τῆς ὁποίας εἶναι μέτοχοι, ἵνα ἔχωσι μερίδιον εἰς τὴν κληρονομίαν ἐκείνην τὴν ἄφθαρτον, τὴν πεφυλαγμένην ἐν οὐρανοῖς ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοὺς πιστοὺς Αὐτοῦ ! 'Αμήν.

('Εκ τῶν ἀνεκδότων τοῦ ***Μιχαὴλ Καλοποθάκη***).

Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

« Ταῦτα δὲ ἐγράφησαν ἵνα πιστεύσητε ὅτι ὁ 'Ιησοῦς εἶναι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ ».
('Ιωαν. κ'. 31).

Πολλοὶ λέγουν ὅτι δὲν ἐμποροῦν νὰ πιστεύσουν ὅτι ὁ 'Ιησοῦς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅτι εἶναι Θεός. Θεωροῦν τὸν 'Ιησοῦν ὡς τὸν τελειότερον ἄνθρωπον τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τίποτε ἄλλο—ὡς ἀνώτερον πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πλὴν οὐχὶ ὡς ὑπεράνθρωπον ἢ θεῖον. 'Αλλ' ὁ 'Ιωάννης ῥητῶς λέγει ὅτι τὸ Εὐαγγέλιόν του ἐγράφη διὰ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ 'Ιησοῦς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· προσθέτει δὲ ἐπίσης ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης πίστεως θὰ ἔχωμεν ζωήν. Διατί λοιπὸν δὲν ἐπακολουθεῖ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο; Διατί δὲν καταπείθεται πᾶς ὁ ἀναγινώσκων τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι ἀληθῶς ὁ 'Ιησοῦς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Ποῦ ἔγκειται ἡ δυσκολία τῶν μὴ δυναμένων νὰ παραδεχθοῦν τὴν ἀλήθειαν ταύτην;

Οἱ μὴ πιστεύοντες εἰς τὴν θείαν φύσιν τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ ἀνήκουν ἐν γένει εἰς τρεῖς τάξεις. Εἶναι πρῶτον οἱ μὴ πιστεύοντες καθόλου εἰς τὸν 'Ιησοῦν,—***οἱ ἄπιστοι, οἱ ἄθεοι καὶ οἱ εἰδωλολάτραι***,—οἵτινες δὲν παραδέχονται αὐτὸν οὔτε ὡς διδάσκαλον, οὔτε ὡς προφήτην, οὔτε ὡς Θεόν. Δεύτερον εἶναι οἱ ***Μωαμεθανοί***, οἱ παραδεχόμενοι αὐτὸν ὡς προφήτην καὶ ὡς ἀναμάρτητον ἄνθρωπον, ἀλλ' ὄχι ὡς Υἱὸν Θεοῦ. Καὶ τρίτον εἶναι οἱ ***Μονοφυσῖται***, οἱ ***'Αρειανοί***, οἱ παραδεχόμενοι μὲν τὸν 'Ιησοῦν ὡς τὸν μεγαλήτερον καὶ θαυμαστότερον διδάσκαλον τοῦ κόσμου, ἀπεσταλμένον παρὰ Θεοῦ, τέλειον καὶ ἀναμάρτητον, καὶ παράδειγμα εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ Υἱὸν Θεοῦ μόνον καθὼς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα τέκνα Θεοῦ. Πιστεύω δὲ ὅτι μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων τάξεων ὑπάρχουν πολλοί, οἵτινες εἶναι εἰλικρινεῖς, καὶ νομίζουν ὅτι δὲν ἐμποροῦν νὰ πιστεύσουν εἰς τὴν θεότητα τοῦ 'Ιησοῦ, ἐπειδὴ ἡ

τοιαύτη πίστις δῆθεν ***δὲν εἶναι λογική.*** Παραδέχομαι ὅτι ὑπάρχουν ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ***θέλουν*** νὰ πιστεύσουν, ἐπειδὴ φοβοῦνται τὰς συνεπείας τῆς τοιαύτης πίστεως, διότι ζοῦν ἐν ἁμαρτίᾳ. Φοβοῦνται ὅτι ἐὰν ὁ Ἰησοῦς ἦναι πράγματι Υἱὸς Θεοῦ, θὰ τοὺς τιμωρήσῃ διὰ τὴν ἀσωτείαν των, ἢ τοὐλάχιστον ὅτι θὰ ἀναγκασθοῦν νὰ ἀλλάξουν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των διὰ νὰ μὴ τιμωρηθοῦν.

Διὰ τοὺς ελίκρινεῖς ὅμως, μοὶ φαίνεται ὅτι ἡ δυσκολία των εὑρίσκεται εἰς ἄλλο σημεῖον, τὸ ὁποῖον ὑπέδειξε διευθυντής τις ἑνὸς μεγάλου ἐκπαιδευτηρίου τῆς Ἀγγλίας ἐσχάτως εἰς ἓν βιβλίον του. Λέγει αὐτὸς ὁ δόκτωρ Τζὰκς ὅτι οἱ τοιοῦτοι θεωροῦν τὴν διάνοιαν ἀνωτέραν τῆς καρδίας, καὶ τὴν λογικὴν τῆς πίστεως. Καὶ οὕτως ἔφθασαν εἰς τὸ σημεῖον τοῦ νὰ νομίζουν ὅτι ἡ πίστις βασίζεται μόνον ἐπὶ τῆς λογικῆς, ἐνῷ πράγματι ἡ πίστις ὑπερβαίνει πᾶσαν λογικὴν καὶ πᾶσαν γνῶσιν. Ὅταν ἀναγινώσκωμεν τὸ Εὐαγγέλιον, βλέπομεν ὅτι μήτε ὁ Ἰησοῦς μήτε οἱ Εὐαγγελισταὶ μήτε οἱ ἄλλοι ἱεροὶ συγγραφεῖς προσπαθοῦν νὰ ***ἀποδείξουν διὰ τῆς λογικῆς*** τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀλήθεια αὐτη διὰ τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς λογικῆς. ἀλλ' εἶναι ἀνωτέρα ταύτης καὶ στηρίζεται ἐπὶ βάσεως στερεωτέρας.

Ἡμεῖς πιστεύομεν πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν οὔτε εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς οὔτε εἰς τοὺς ἄλλους διὰ τῆς λογικῆς. Πιστεύομεν ὅτι ὑπάρχει μέλλουσα ζωή· πιστεύομεν ὅτι ὁ διάγων ζωὴν καλὴν καὶ ὠφέλιμον ἐδῶ θὰ ἦναι εὐτυχὴς εἰς τὴν ἄλλην ἐκείνην ζωήν· ὅτι ἡ ἀγάπη ἔχει μεγαλειτέραν ἀξίαν καὶ δύναμιν ἢ τὸ μῖσος καὶ ἡ μνησικακία. Αἱ πεποιθήσεις αὗται δὲν βασίζονται ἐπὶ τῆς λογικῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς πίστεως, ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς διανοίας. Τὸ αὐτὸ ἀληθεύει ἐπίσης μὲ τὴν πεποίθησίν μας ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ. Ὅλαι αἱ ἀποδείξεις τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Σωκράτους δὲν ἔχουν τόσην βαρύτητα δι' ἡμᾶς, ὅσην ἔχει ἡ ἔμφυτος πεποίθησις τῆς καρδίας μας. Ἡ πίστις αὐτη ὑπερέχει πάσης ἀποδείξεώς, καὶ δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς λογικῆς. Οὕτως ἔχει καὶ μὲ τὴν πεποίθησίν μας ὅτι ἔχομεν ἀθάνατον ψυχήν, καὶ διαφέρομεν ἀπὸ τὰ ζῷα· ἡ ψυχή μας μᾶς συνδέει τρόπον τινὰ μὲ τὸν Θεόν. Ἡ συναίσθησις αὐτη δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν λογικήν μας, ἀλλ' ἀπὸ τὴν καρδίαν· καὶ οὐδεὶς λογικὸς ἄνθρωπος θὰ ἀπορρίψῃ τὴν τοιαύτην πεποίθησιν μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὴν στηρίξῃ λογικῶς καὶ συλλογιστικῶς.

Ὁ Ἰωάννης λέγει ὅτι ταῦτα ἐγράφησαν διὰ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ πῶς προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσῃ περὶ τούτου; Μᾶς δίδει πρῶτον τὴν μαρτυρίαν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ: «Καὶ ἐγὼ εἶδον καὶ ἐμαρτύρησα ὅτι οὗτος εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (α' 34). Κατόπιν τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀληθοῦς Ἰσραηλίτου, εἰς τὸν ὁποῖον δόλος δὲν ὑπῆρχεν — τοῦ Ναθαναήλ, ὅστις εἶπε: «Ραββί, σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (α' 49). Ὕστερον ἀναφέρει τοὺς λόγους τοῦ Πέτρου (ϛ'. 69) ὅστις εἶπεν: «Ἐπιστεύσαμεν καὶ ἐγνωρίσαμεν ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος». Ἔπειτα δίδει τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, ὅστις εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ἰησοῦ. «Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ»; ἀπήντησε: «Πιστεύω, Κύριε» (θ.' 35. 38). Ἡ δὲ Μάρθα ἐπίσης λέγει, «Ναί, Κύριε, ἐγὼ ἐπίστευσα ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»

(ιά. 27). Εἶναι δὲ γενικὸς κανὼν τοῦ δικαίου, ὅτι αἱ μαρτυρίαι πολλῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων γίνονται δεκταὶ ὡς ἀποδείξεις, ἐὰν συμφωνοῦν, ἄνευ ἄλλης ἀποδείξεως. Δὲν ἀπαιτεῖται ἀπὸ κάθε μάρτυρα νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του μὲ τὴν λογικήν. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ἔχομεν τὰς μαρτυρίας πολλῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων, τὰς ὁποίας μᾶς παρέχει ὁ Ἰωάννης ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας. Προσθέτει δὲ καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις εἶπεν ἐπανειλημμένως: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ» (ί. 36, ιά. 4, ιθ.' 7). Καὶ ἐκτὸς τούτου, ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τῶν ὑπηρετῶν τῶν ἐχθρῶν του ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων, οἵτινες ἐπιστρέψαντες εἰς τοὺς κυρίους των εἶπον, «Οὐδέποτε ἐλάλησεν ἄνθρωπος καθὼς οὗτος ὁ ἄνθρωπος» (ζ.' 46)—δηλαδὴ ὁ λαλῶν οὕτως δὲν δύναται νὰ ἦναι ἁπλοῦς ἄνθρωπος, ἀλλὰ κάτι περισσότερον.

Εἰς τὸ ε.' κεφ. ὁ Ἰωάννης ἀναφέρει μίαν ὁμιλίαν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπικαλεῖται τὴν περὶ ἑαυτοῦ μαρτυρίαν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τῶν ἰδικῶν του ἔργων, αὐτοῦ τοῦ Πατρός, καὶ τῶν Ἁγ. Γραφῶν, πρὸ πάντων τοῦ Μωϋσέως. Τί λοιπὸν θὰ εἴπωμεν περὶ μιᾶς τοιαύτης ὁμιλίας; ὁ Ἰησοῦς ἔκαμε τὴν ἔκκλησίν του πρὸς τὰς **διανοίας** τῶν ἀκροατῶν του, ἢ πρὸς τὰς **καρδίας** των πρὸς τὴν λογικήν των, ἢ πρὸς τὴν πίστιν των; Ἀνόητος ἐρώτησις! Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκαμε διάκρισιν μεταξὺ διανοίας καὶ καρδίας, ἀλλ' ἐπεκαλέσθη τὸν ἄνθρωπον ὁλόκληρον. Ἡ πίστις καὶ ἡ λογικὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν χωρίζονται ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. Θὰ ἦτο ἐξ ἴσου παράλογον ἐὰν ἐλέγαμεν ὅτι τὰ φαγητά, τὰ ὁποῖα τρώγομεν, ὠφελοῦν τὰ χέρια, ἀλλ' ὄχι τὰ πόδια, ἢ ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ τέρπει τὴν δεξιὰν πλευρὰν τῆς καρδίας μας, ἀλλ' ὄχι τὴν ἀριστεράν!

Ὁ Ἰησοῦς ὁ ἴδιος ἐλέγχει τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ ἀπῄτουν ἀποδείξεις διανοητικὰς διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν, καὶ λέγει: «Ἐὰν δὲν ἴδητε σημεῖα καὶ τέρατα, δὲν θέλετε πιστεύσει» (δ.' 48).

Δὲν εἶναι λοιπὸν λογικὸν νὰ ἀπαιτῇ κανεὶς ἀποδείξεις διανοητικάς, διὰ νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Συνήθως (διὰ νὰ μὴ εἴπω πάντοτε) ἡ δυσκολία τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρὸς τοῦτο εἶναι **δυσκολία τῆς καρδίας του**, ὄχι τῆς διανοίας. Ὁ φυλάττων εἰς τὴν καρδίαν του καὶ ὑποθάλπων μίαν ποθητὴν ἁμαρτίαν **δὲν θέλει** νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ὁ βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἰδίας του σοφίας καὶ γνώσεως εἶναι τόσον ὑπερήφανος, ὥστε δὲν ἐννοεῖ νὰ παραδεχθῇ τὴν ἀνικανότητα τῆς ἰδικῆς του γνώσεως. Μόνον τοὺς **πράους** διδάσκει ὁ Θεὸς τὴν ὁδὸν Αὐτοῦ.

Ἐὰν ἔχωμεν λοιπὸν καμμίαν δυσκολίαν ὡς πρὸς τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἂς ἐξετάσωμεν πρῶτον ἡμᾶς αὐτούς, διὰ νὰ εὕρωμεν ποία εἶναι ἡ αἰτία τῆς δυσκολίας μας. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς προμηθεύει τόσας μαρτυρίας περὶ τούτου, καὶ ὁ Λόγος οὗτος ἐπεκυρώθη τοσάκις ἐπὶ εἴκοσιν αἰῶνας, ὥστε τὸ νὰ πιστεύσῃ κανεὶς εἶναι πολὺ λογικώτερον παρὰ τὸ νὰ μὴ πιστεύσῃ. Ἐὰν πιστεύωμεν ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτο μέγας φιλόσοφος, ἐὰν πιστεύωμεν ὅτι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο νικητὴς τοῦ κόσμου, ἔχομεν πολὺ ἰσχυροτέρας καὶ περισσοτέρας ἀποδείξεις ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Υἱὸς Θεοῦ.

Οὐδεὶς εἰλικρινὴς ἄνθρωπος ἐμπορεῖ νὰ μελετήσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς Χριστιανι-

κῆς Ἐκκλησίας, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἱστορίαν τῆς μεταμορφώσεως τῶν καρδιῶν τῶν πιστευσάντων εἰς τὸν Ἰησοῦν ὡς Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ δύναμις, ἥτις κατορθώνει τοιαῦτα πνευματικὰ θαύματα, εἶναι ὑπεράνθρωπος δύναμις. Οὐδεμία δύναμις ἀνθρωπίνη δύναται νὰ μετατρέψῃ τὸν χαρακτῆρα διεφθαρμένων ἀνθρώπων ὥστε νὰ γίνωσιν εὐλογία εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ὄχι κατάρα. Οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις ἐμπορεῖ νὰ φυλάξῃ τοὺς πρᾴους καὶ ταπεινοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τόσους ἐχθρούς των, και νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ νὰ κερδήσουν πολλοὺς καὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἀκόμη ἐκείνων, ὥστε καὶ οὗτοι νὰ πιστεύσουν, καθὼς ὁ Παῦλος, εἰς Ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖόν ποτε ἐδίωξαν.

Λοιπὸν, ἐὰν τις ***δὲν θέλῃ*** νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τότε ἂς δεηθῶμεν ὅπως τῷ δώσῃ ὁ Κύριος νέαν ***καρδίαν***. Ἐὰν ὅμως ***θέλῃ*** νὰ πιστεύσῃ, ἀλλὰ νομίζει ὅτι πρέπει ἡ διάνοιά του πρῶτον νὰ καταπεισθῇ, τότε ἂς ὑπενθυμίσωμεν εἰς τὸν τοιοῦτον ὅτι ἡ διάνοια δὲν εἶναι ἀνωτέρα τῆς καρδίας, οὔτε ἡ καρδία ἀνωτέρα τῆς διανοίας—ὅτι ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἡ πίστις εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ καὶ δὲν διαμερίζονται, ἀλλὰ ὅτι πρέπει ὁ λογικὸς ἄνθρωπος νὰ ἦναι πρόθυμος νὰ παραδεχθῇ πολλὰς ἀληθείας, τὰς ὁποίας δὲν ἐμπορεῖ νὰ βεβαιώσῃ διὰ συλλογισμῶν.

Ὅταν ὁ Θωμᾶς ὁ δύσπιστος ἐπὶ τέλους κατεπείσθη καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν: «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου!» ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, «Ἐπειδὴ μὲ εἶδες, Θωμᾶ, ἐπίστευσας· μακάριοι ὅσοι δὲν εἶδον καὶ ἐπίστευσαν» (κ΄. 29).

Ἡ πίστις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ***θέλησιν***. Οὐδείς ποτε ἤθελεν εἰλικρινῶς νὰ πιστεύσῃ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ πιστεύσῃ. Ὁ Κύριος πάντοτε παρέχει τὰ μέσα εἰς τὸν θέλοντα νὰ πιστεύῃ, ὥστε νὰ τὸ κατορθώσῃ. «Ἐάν τις θέλῃ νὰ πράξῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ, θέλει γνωρίσει περὶ τῆς διδαχῆς.» (ζ΄. 17). Ταῦτα ἐγράφησαν διὰ νὰ πιστεύσητε.

Κάρολος Ρίγγς.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΟΙ ΕΠΤΑ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

(συνέχεια)

Πέμπτος Λόγος

«Διψῶ» (Ἰωάν. ιθ΄. 28).

Ἅπαξ ἔτι ἀπὸ ἕνα πόνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσχωρήσωμεν καὶ τὸν ὁποῖον ὀφθαλμὸς δὲν εἶδεν, ἐξέρχεται μία μικρὰ λέξις: ***διψῶ***. Εἴμεθα καθὼς ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπαγρυπνοῦν πλησίον ἀσθενῶν πασχόντων ἐκ πυρετοῦ. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τελείως τί αὐτοὶ αἰσθάνονται· κρεμάμεθα ἀπὸ τὰ χείλη των, προσπαθοῦντες νὰ ἀντιληφθῶμεν τίνι τρόπῳ εἶναι δυνατὸν νὰ τοὺς ἀνακουφί-

σωμεν, ἀλλὰ τὰς περισσοτέρας φορὰς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάμωμεν τίποτε, εἰμὴ μόνον νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν διακεκομμένων λέξεών των, πόσην ἀνάγκην ἔχουν ἐνθέρμου καὶ ἐντόνου προσοχῆς.

Τοιουτοτρόπως ἀπὸ τὴν σιωπὴν τῆς ἀγωνίας πίπτει εἰς τὰ ὦτά μας ἡ λέξις «Διψῶ» τοῦ Ἰησοῦ.

Εἷς στρατιώτης τρέχει, λαμβάνει σπόγγον μὲ ὄξος διὰ νὰ κατασβέσῃ τὴν δίψαν... Σκληρὸν τῷ ὄντι, ὅταν ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ διψῶν καὶ ζητῶν τὴν βοήθειάν μας εἰς τόσον τρομεροὺς πόνους. Τί δὲ δίδομεν εἰς Αὐτόν; Τῷ δίδομεν ὄξος! Πᾶν ὅ,τι κάμνομεν δι' Αὐτὸν καὶ διὰ νὰ ἐλαφρύνωμεν τοὺς πόνους Του, εἶναι ἀκριβῶς τοῦτο: εἷς σπόγγος πλήρης ὄξους. Λαμβάνει τις τὸν κόπον νὰ κρατήσῃ τὸν σπόγγον ὀλίγα λεπτὰ εἰς τὰ καίοντα χείλη Του.

Καὶ ἐν τούτοις τοῦτο ἦτο ἀρκετόν, ἦτο τὸ πᾶν, ὅπερ ὁ Ἐσταυρωμένος ἐφαίνετο ἀναμένων. Δὲν ζητεῖ τίποτε περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς, εἰμὴ νὰ δροσίσωμεν τὰ καίοντα χείλη του.

Εἶναι κάτι τι τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ κάμωμεν. Διψᾷ διὰ τὴν βοήθειάν μας, διὰ τὴν συμπάθειάν μας, διὰ τὴν ἀγάπην μας, διὰ τὴν ἀφοσίωσίν μας. Μόνος διεξάγει τὸν μέγαν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Δὲν εἶναι τίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ δυνάμεθα νὰ φέρωμεν εἰς Αὐτόν; Μόνος εἰσχωρεῖ εἰς τὸ σκοτεινὸν παλάτιον τοῦ Ἅδου διὰ νὰ συντρίψῃ τὸν ἐχθρόν.

Ἀλλ' ἔρχεται στιγμὴ καθ' ἣν στρέφεται πρὸς ἡμᾶς, ἔχει ἀνάγκην νὰ δροσίσῃ τὰ χείλη του, τὰ φλεγόμενα ὑπὸ δίψης, εἰς τὰ δροσερὰ ὕδατα τῆς συμπαθείας, εἰς τὸν πλούσιον οἶνον τῆς ἀγάπης μας. Ὢ! λαέ μου, κράζει πρὸς ἡμᾶς, τώρα ἐνῷ ἡ ἀγωνία εἶναι τόσον μικρά, ἄφησόν με ἐπὶ τέλους νὰ αἰσθανθῶ ὅτι ὑπάρχουν καρδίαι τινὲς πλησίον μου, αἵτινες μὲ ἀγαποῦν, ὅτι ὑπάρχουν τινὲς δι' οὓς ἀποθνήσκω καὶ οἵτινες ἀδιαφοροῦντες διὰ τὸν κόσμον τὸν κακόν, τολμοῦν νὰ δείξουν συμπάθειαν. Δὲν ὑπάρχει εἷς νὰ ἀπαντήσῃ καὶ νὰ μοὶ προσφέρῃ εὐχαριστίαν διὰ τὴν θυσίαν;

Ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ φέρωμεν πρὸς Αὐτὸν τὴν ἀγάπην μας, διὰ τὴν ὁποίαν διψᾷ τόσον, καὶ τὰς καρδίας μας, τὰς ὁποίας ζητεῖ. Ἂς κάμωμεν κάτι τι διὰ τὸν Σωτῆρά μας, πρὶν οὗτος κλίνῃ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀποθάνῃ, δηλαδὴ ἐν ὅσῳ εἶναι καιρός, πρὶν παρέλθουν αἱ εὐκαιρίαι ἀνεπιστρεπτεί.

Ἕκτος Λόγος

«Τετέλεσται» (Ἰωάν. ιθ'. 30).

Τὰ πάντα ἐτελείωσαν. Ἡ θεία δικαιοσύνη, ἡ ἀπαιτοῦσα θάνατον διὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἤδη ἱκανοποιεῖται. Ὁ σκοπός, δι' ὃν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἐξεπληρώθη. Τὸ ποτήριον, ὅπερ ὁ Πατὴρ ἔδωκεν εἰς τὸν Υἱὸν νὰ πίῃ, ἐκενώθη μέχρι τρυγός.

Ὦ Ἰησοῦ: δὸς εἰς ἡμᾶς νὰ πίωμεν μίαν σταγόνα ἐκ τοῦ ποτηρίου Σου, τοῦ ποτηρίου ὅπερ ὁ Πατήρ Σου ἔδωκε. Βοήθησον ἡμᾶς νὰ ἀγρυπνήσωμεν ἔστω καὶ μίαν ὥραν πλησίον τῆς ἀγωνίας Σοί. Οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀκόμη καὶ οἱ μαθηταὶ ἐγκαταλείπουσι τὸν Διδάσκαλόν των, ἰδοὺ εἶναι μόνος εἰς τὰς κρισίμους αὐτὰς ὥρας.

Ἀλλ' ὄχι, δὲν εἶναι μόνος. Ὁ Πατὴρ εἶναι πλησίον Του. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τυφλός, ἀλλ' ὁ Πατὴρ ἀγρυπνεῖ καὶ εὐλογεῖ. Τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος εἶναι τὸ ποτήριον τῶν εὐλογιῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἂς στρέψωμεν τὰς καρδίας μας ἐπάνω καὶ ἂς κυττάξωμεν πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ δόξα Του ἐπληρώθη, τὰ πάντα ἐπληρώθησαν. Τετέλεσται! Διότι αὐτὴ ἦτο ἡ ὑπόσχεσις, ἣν ἔδωκεν εἰς τὸν Πατέρα, ὅτι θέλει βάλει τὴν ἰδίαν Του ζωὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων Του. Ἤδη τετέλεσται, τὰ πάντα ἐπληρώθησαν.

Ἂς ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν μερίδα τοῦ ἐκτελεσθέντος καθήκοντος. Μᾶς ἀνήκει, διότι δι' ἡμᾶς ἔγινεν ἡ θυσία αὐτή, δι' ἡμᾶς ἐξετελέσθη τὸ καθῆκον αὐτό. Ἂς ἔχωμεν τὸ θάρρος νὰ προσευχώμεθα μὲ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, ἵνα καταστῶμεν ἄξιοι διὰ τῆς χάριτός Του.

Καὶ πῶς θὰ πίωμεν τὸ ποτήριον τοῦ Χριστοῦ; Θὰ τὸ πίωμεν, ἐὰν ἀπορρίψωμεν πᾶν ὅ,τι βαρύνει ἡμᾶς, ἤτοι τὴν ἁμαρτίαν. Ναί, τότε μόνον θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἴπωμεν «τετέλεσται» διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ἕβδομος Λόγος.

«Πάτερ, εἰς χεῖράς Σου παραδίδω τὸ πνεῦμα.» (Λουκ. κγ'. 46).

Εἶναι λέξεις, ἃς ἐπρόφερεν ὁ Ἐσταυρωμένος, ἑτοιμαζόμενος νὰ διέλθῃ τὸν Ἰορδάνην τοῦ θανάτου, τὴν γέφυραν τὴν φέρουσαν ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς εἰς τὴν αἰώνιον.

Ἐκ τίνων χειλέων ἔπεσεν ἡ γενναία αὕτη προσευχή; «Πάτερ, εἰς χεῖράς Σου». Ἐκ τῶν χειλέων τοῦ Υἱοῦ ὅστις κρέμαται ἀποθνήσκων τὸν πραγματικὸν θάνατον, ἐκεῖνον, ὃν ὁ ἀδελφὸς Αὐτοῦ ἄνθρωπος Ἀδὰμ ἔτρεμε νὰ ἀποθάνῃ, καὶ τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς σήμερον τρέμομεν.

Πρέπει ὁ θάνατος νὰ ἦναι τόσον φοβερὸς διὰ τὸν Χριστιανόν; Διατί τόσον συχνὰ ἐρωτῶμεν ἢ ἐρωτώμεθα ἐὰν ἡ πίστις μας ἦναι στερεά, ἀληθής, ἀκράδαντος, ἐὰν φοβώμεθα τὸν θάνατον; Δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς ἡ γέφυρα τοῦ οὐρανοῦ; Ἡ θύρα ἡ ἀνοιχθεῖσα διὰ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν δεῖπνον τοῦ Ἀρνίου; Διατί δὲν χαίρομεν ὅταν πλησιάζωμεν τὸν θάνατον, ἀφοῦ οὗτος εἶναι ἡ ἀνάπαυσίς μας;

Ὁ Χριστὸς ἐνίκησε τὸν ἔσχατον ἐχθρὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν θάνατον. Μήπως δειλιῶντες πρὸ τοῦ θανάτου ριψοκινδυνεύομεν νὰ χάσωμεν τὴν πίστιν μας; Ὄχι, ἐδῶ ἀκριβῶς εἶνε ἡ ἀνακούφισίς μας.

Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ νικητὴς τοῦ θανάτου, καὶ ἐν τούτοις πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λαζάρου, ὃν ἔμελλε νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν ἐντὸς ὀλίγου, βλέπομεν Αὐτὸν δακρύοντα. Εἰς ὅλας τὰς τρικυμίας τῆς ζωῆς ἦτο ἤρεμος καὶ γαλήνιος, μόνον εἰς τὴν σκιὰν τοῦ θανάτου συγκινεῖται ἡ καρδία Του καὶ οἱ ὀφθαλμοί Του ἀναβλύζουν.

Ἤδη ὁ Χριστὸς ἐννόησεν, ὅτι ἐπλησίαζε καὶ δι' Αὐτὸν ἡ ὥρα τῆς τρομερᾶς σκιᾶς καὶ διὰ τοῦτο ἔκραξε προηγουμένως: «Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης». Κατὰ τὸ δεῖπνον, ἡ καρδία Του ἦτο περίλυπος, ὡς εἶπε, μέχρι θανάτου, εἰς τὸ ὄρος δὲ τῶν Ἐλαιῶν ὁ κατακτητής, ὁ νικητὴς τοῦ θανάτου, τί κάμνει εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἐν ᾧ εἶναι μόνος ἐκεῖ; Διατί πίπτει κατὰ πρόσωπον ἐπὶ τῆς γῆς; Διατί

στάζει ὁ ἱδρώς του ὡς θρόμβοι αἵματος; Διότι μέλλει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου!

Ὦ ἁμαρτωλοί, οἵτινες ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας χάνετε τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν χρειάζεται ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ θανάτου! Καὶ σεῖς, οἵτινες θεωρεῖτε τὴν ζωὴν μικρὸν δῶρον καὶ ὄχι ὑψηλὸν καὶ πολύτιμον δῶρον πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ! Σεῖς δὲν πρέπει νὰ θαυμάζετε διατί ὁ θάνατος σᾶς φαίνεται τόσον φοβερός. Κατεσπαταλήσατε τὴν ζωὴν μακρὰν τοῦ Θεοῦ, πῶς θέλετε ἀντιμετωπίσῃ Αὐτὸν τώρα;

Ἂν ὁ θάνατος ἦτο τρομερὸς διὰ τὸν Χριστόν, τί θέλει εἶσθαι διὰ τοὺς ζήσαντας μακρὰν τοῦ Θεοῦ; Τὴν στιγμήν, καθ' ἣν τὸ σκότος τοῦ θανάτου θὰ μᾶς περιβάλῃ, τότε δὲν θὰ βλέπωμεν τίποτε, δὲν θὰ ἐννοῶμεν τίποτε, δὲν θὰ λαμβάνωμεν τίποτε μεθ' ἡμῶν. Τὰ πάντα παρῆλθον, ἡ δύναμίς μας ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν. Ἀφίνομεν τὴν ζωήν, οὐδεὶς ὀφθαλμὸς δύναται νὰ μᾶς παρακολουθήσῃ, οὐδεμία ἀγάπη νὰ μᾶς συνοδεύσῃ, οὐδεμία χεὶρ νὰ μᾶς ὑποστηρίξῃ, οὐδεμία φωνὴ νὰ μᾶς ἐμψυχώσῃ. Τὰ πάντα μᾶς ἐγκαταλείπουσι, πλὴν τῆς ψυχῆς.

Ὤ! ἂς δώσωμεν αὐτὴν ὁλόκληρον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ αἰωνίου Πατρός, ὅστις εἰς τὴν σκοτεινὴν κοιλάδα τοῦ θανάτου θέλει κρατήσει καὶ ὁδηγήσει αὐτὴν ἀσφαλῶς. Ναί, ἂς παραδοθῶμεν εἰς τὰς κραταιὰς χεῖρας τοῦ καλοῦ Πατρός, βέβαιοι ὄντες ὅτι θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν ποθητὸν λιμένα ἀσφαλῶς.

Ποῖον μεγαλοπρεπὲς θάρρος πίστεως, τὸ νὰ δυνάμεθα, ὑπηρετήσαντες τὸν Πατέρα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἀφιερώσαντες αὐτὴν ὁλόκληρον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Του, νὰ δυνάμεθα κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου νὰ εἴπωμεν: «Πάτερ εἰς χεῖράς Σου. Δὲν βλέπω τίποτε, δὲν ἠξεύρω πόθεν διέρχομαι, ἔχασα τὰς δυνάμεις τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐργάζεσθαι, ἀλλά, Πάτερ μου, ἐλθὲ ὁδηγός μου, ὅταν μικροψυχῶ, βῆμα πρὸς βῆμα. Σὺ ὁδήγει με, Σὺ ἐνίσχυσέ με ὅταν ἐξαντλῶμαι. Ὅταν δὲν δύναμαι νὰ κάμω τίποτε, Σὺ κάμε το. Πάτερ μου! τώρα ὅτε ἐντελῶς ἐκλείπω, εἰς χεῖράς Σου παραδίδω τὸ πνεῦμά μου».

Δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν τοὺς φόβους διὰ τὸν θάνατον, ἀλλ' ἂς παραβάλωμεν αὐτοὺς σήμερον μετὰ τοῦ φόβου τοῦ Χριστοῦ, γνωρίζοντες ὅτι οἱ ἰδικοί του φόβοι ἦσαν ἰσχυρότεροι τῶν ἰδικῶν μας. Αὐτὸς ἐσήκωσε τὸ βάρος τῶν ἰδικῶν μας ἁμαρτιῶν. Κρύπτοντες τοὺς φόβους μας, μετὰ τοῦ ἰδικοῦ Του φόβου, ἂς ἑνώσωμεν καὶ τὴν φωνὴν τῆς πίστεως, «Πάτερ, εἰς χεῖράς Σου». Ἂς δώσωμεν τώρα τὰς ψυχάς μας εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἰησοῦ. Τώρα, σήμερον, πρὶν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου.

Δός τὴν ψυχήν σου ὁλόκληρον εἰς Ἐκεῖνον, ὅστις ἐγνώρισε διὰ σὲ τὸν θάνατον, εἰς Ἐκεῖνον ὅστις μὲ αὐτὰς τὰς ἰδίας Του χεῖρας θέλει σὲ φέρει εἰς τὰς ἀσφαλεῖς χεῖρας τοῦ αἰωνίου Θεοῦ.

Εὐαγγελία Π. Οἰκονόμου.

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΤΙΝΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ

Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὸ μῖσος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ παρέμεινεν ἐπίμονον καὶ βαθύ, ὅσον καὶ κατὰ τὴν φρικτὴν ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν ἐκραύγαζον κατ' Αὐτοῦ «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν»· πάντοτε δὲ οἱ ἐπισημότεροι μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν οἱ ἐξωθοῦντες τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐχθρικὴν ταύτην κατὰ τοῦ Ἰησοῦ στάσιν. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν μέσων περίπου τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος παρατηρεῖται προϊοῦσά τις μεταβολὴ εἰς τὴν στάσιν ταύτην, καὶ φαίνεται ὡς εἰ προετοιμάζεται ὁ ἀποστάτης οὗτος λαὸς νὰ στραφῇ ἐπὶ τέλους πρὸς «Ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἐξεκέντησαν». Ἀναμφιβόλως τοιαύτην τινὰ σημασίαν ἔχουσιν αἱ κατὰ διαφόρους καιροὺς δημοσιευθεῖσαι ὁμολογίαι ἐπισήμων Ἰουδαίων, οἷαι αἱ ἀκόλουθοι:

— Ὁ Ἰσραὴλ Ζάγγουϊλ γράφει ἐν Ἀγγλικῷ περιοδικῷ τοῦ 1896 : «Ὁ Ἰησοῦς πρέπει νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν Του εἰς τὴν ἔνδοξον ἅλυσιν τῶν Ἑβραίων προφητῶν».

— Ὁ Κλαύδιος Μοντεφιόρε ἔν τινι Ἰουδαϊκῷ περιοδικῷ τοῦ 1899 γράφει : «Ὁ σπουδαιότατος Ἰουδαῖος καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας εἶναι ὁ Ἰησοῦς, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ὁ ἐγκαταλελειμμένος ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν χρεωστοῦσι μεγάλην εὐγνωμοσύνην».

—Ὁ ῥαββῖνος Ἰωσὴφ Σίλβερμαν, διδάκτωρ τῆς θεολογίας, εἶπε κατὰ τὸ μέγα Συνέδριον τῶν Θρησκευμάτων : «Ἀποκηρύττομεν καὶ καταδικάζομεν τὴν σταύρωσιν Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. Οὗτος ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως φύσις εὐγενεστάτη, ἁγνὸς εἰς αἴσθημα καὶ πρᾶξιν, μέγας ἡγέτης καὶ ἀναμορφωτής . . . Ἡ καταδίκη του ἦτο καταδίκη ἀθῴου.»

— Ὁ Μὰξ Νορδάου, μέγας ἐγκληματολόγος καὶ ἱδρυτὴς τοῦ Σιωνισμοῦ, ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Πάτερ Ὑάκινθον δημοσιευθείσῃ εἴς τι Ἰουδαϊκὸν περιοδικὸν τῷ 1899 γράφει ὡς ἑξῆς: «Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ψυχὴ ἐκ τῆς ψυχῆς ἡμῶν, σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς ἡμῶν. Τίς λοιπὸν θὰ ἐσκέπτετο νὰ τὸν ἀποκλείσῃ ἀπὸ τοῦ λαοῦ Ἰσραήλ ;.. Εἶναι τιμὴ διὰ τὴν φυλήν μας, καὶ ἔχομεν ἀξιώσεις ἐπ' Αὐτοῦ, ὡς ἔχομεν ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν Εὐαγγελίων, τῶν ἀνθέων τούτων τῆς Ἰουδαϊκῆς φιλολογίας».

— Ὁ ῥαββῖνος Παῦλος Γούδεμαν ἐν βιβλίῳ ἐπιγραφομένῳ «Ἡ Συναγωγὴ καὶ ἡ Ἐκκλησία» λέγει : «Ὁ Ἰησοῦς δοξάζεται ὑπὸ πολυαρίθμων πληθυσμῶν, τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἵσταται ὡς φάρος, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ ὁποίου ζητοῦσιν ἀσφάλειαν καὶ παρηγορίαν. Ἡ προσωπικότης Αὐτοῦ ἐξαπέστειλε τὰς θελκτικάς της ἀκτῖνας καθ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἐνέπνευσεν ἀναριθμήτους καρδίας μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς αὐτοθυσίας. Τὸ κήρυγμα Αὐτοῦ ἔρχεται πολλάκις εἰς αὐτοὺς ὡς ὑπέροχος δύναμις, βροντοφωνοῦσα τὴν νουθεσίαν : «Τί θέλει ὠφεληθῇ ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ ;» Ἔτι δὲ πλήρης τρυφερότητος πρὸς τὸν τελώνην καὶ τὸν ἁμαρτωλόν, καὶ πλήρης ὑποσχέσεων πρὸς ἐκείνους, οἵτινες πιστεύουσιν ὅτι δύναται νὰ σώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ πονηροῦ».

— Ὁ Βενιαμὶν Δισραέλης, κόμης Βήκονσφηλδ, λέγει ἐν τῇ Βιογραφίᾳ τοῦ

λόρδου Βέντιγκ : «Ὁ μαθητὴς τοῦ Μωϋσέως δύναται νὰ ἐρωτήσῃ ἑαυτὸν ἂν ὅλοι οἱ ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Δαυεὶδ ἡγεμόνες εὐηργέτησαν τοὺς Ἰουδαίους τόσον, ὅσον ὁ ἡγεμὼν ὅστις ἐσταυρώθη. Χωρὶς Αὐτοῦ οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἦσαν σχετικῶς ἄγνωστοι γνωστοὶ μόνον ὡς ἀποκεχωρισμένη τις τάξις Ἀνατολιτῶν ἀπολεσάντων τὴν πατρίδα· Δὲν εἶναι Αὐτὸς ὅστις κατέστησε τὴν ἱστορίαν των τὴν μᾶλλον πεφημισμένην ἱστορίαν ἐν τῷ κόσμῳ; Τὰ τολμηρότερα ὄνειρα τῶν ῥαββίνων δι' Αὐτοῦ ὑπερεξηκοντίσθησαν. Αἱ χῶραι αἱ ἀνθιστάμεναι εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ αἱ ἀναρίθμητοι μυριάδες τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας θὰ εὕρωσι μουσικὴν εἰς τὰς ᾠδὰς τῆς Σιὼν καὶ παρηγορίαν εἰς τὰς παραβολὰς τῆς Γαλιλαίας».

— Ὁ Ἰάκωβος Ὄφφμαν, ἐπίσημος πολίτης τῆς Νέας Ὑόρκης, λέγει : «Σέβομαι τὸν Ἰησοῦν, διότι διὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς διδασκαλίας Αὐτοῦ εἰσήγαγεν εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῶν καρδιῶν καὶ τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων πάσης ἐποχῆς καὶ πάσης καταστάσεως τὰς αἰωνίους ἀληθείας, αἵτινες κατὰ πρῶτον διετυπώθησαν εἰς τὸν Μωσαϊκὸν κώδικα καὶ διεκηρύχθησαν μὲ τοὺς ἀθανάτους λόγους τῶν προφητῶν. Ἀναγνωρίζω ἐν Αὐτῷ τὴν ἕνωσιν τοῦ Θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου, τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ χαμηλοῦ, δεικνύουσαν τὴν ὁδὸν εἰς τὴν διπλῆν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου διὰ θείων πόθων νὰ ἀποκτήσῃ τὴν νίκην κατὰ τῆς γηΐνης ζωῆς, ἥτις τείνει νὰ σύρῃ αὐτὸν πρὸς τὰ κάτω—δεικνύουσαν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ θριαμβεύοντα κατὰ τοῦ τέκνου τῆς γῆς».

Ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων τούτων πᾶς τις ἐννοεῖ ὅτι οἱ ταῦτα γράψαντες πολὺ ἀπέχουσι τῆς Χριστιανικῆς πίστεως· ἀλλ' εἶναι ἀναμφιβόλως εὐχάριστον καὶ ἐνθαρρυντικὸν ὅτι προέβησαν καὶ μέχρι τοιούτου. Ἡ προφητεία τοῦ Ἰεζεκιὴλ ἀναμφιβόλως θὰ ἐκπληρωθῇ ἡμέραν τινά, καὶ τὰ ξηρὰ ὀστᾶ θὰ ἀναζήσωσιν (λζ'. 1—14).

Ξ. Π. Μ.

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

ὑπὸ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΤΡΕΝΤΣ (**Richard Trench**)

(Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(Συνέχεια)

Ι'.

Ὁ καθαρισμὸς τοῦ λεπροῦ.

Ματθ. η'. 1—4, Μάρκ. α'. 40—45, Λουκ. ε'. 12—16.

Κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, φαίνεται ὅτι τὸ θαῦμα τοῦτο ἔλαβε χώραν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου. **«Ὅτε δὲ κατέβη ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτὸν ὄχλοι πολλοί. Καὶ ἰδού, λεπρὸς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτὸν λέγων, Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι νὰ μὲ καθαρίσῃς».**

Καὶ ἐπειδὴ ἡ θεραπεία λεπρῶν ἐπαναλαμβάνεται τόσον συχνάκις ἐν τῇ Εὐαγ-

γελικῇ ἱστορίᾳ, κρίνω σκόπιμον νὰ εἴπω ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς τρομερᾶς ταύτης ἀσθενείας, καὶ τῆς σημασίας τῶν περὶ αὐτῆς διατάξεων τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου.

Τινὲς τῶν ἑρμηνευτῶν τῆς Π. Διαθήκης ἐκλαμβάνουσι τὰς διατάξεις ταύτας ὡς κανόνας δημοσίας ὑγιεινῆς, ὡς διατάξεις ἀστυνομικάς, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τὴν προφύλαξιν τῆς δημοσίας ὑγιείας. Ἐν τούτοις, ἡ λέπρα, ὡς παραδέχονται πάντες οἱ εἰδικῶς μετ' αὐτῆς ἀσχοληθέντες ἰατροί, δὲν εἶναι μεταδοτικὴ διὰ τοῦ συνήθους, τυχαίου συγχρωτισμοῦ. Ὁ λεπρὸς θὰ ἠδύνατο νὰ μεταδώσῃ τὸ νόσημά του εἰς τοὺς οἰκείους του, ὡς ἐκ τοῦ στενοῦ καὶ συνεχοῦς συναγελασμοῦ τοῦ οἰκιακοῦ βίου, οὐχὶ ὅμως εἰς ἐκείνους, οὓς θὰ συνήντα ἔξω τῆς οἰκίας του.

Καὶ ὅτι ἡ λέπρα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲν ἐθεωρεῖτο «κολλητική» ὑπάρχουσιν ἀρκεταὶ ἐνδείξεις. Οὕτω λ.χ. ὅπου δὲν ἐφηρμόζετο ὁ Μωσαϊκὸς νόμος, δὲν ἀπεμονοῦντο οἱ λεπροί. Νεεμὰν ὁ Σῦρος, καίπερ λεπρός, ἐξηκολούθει νὰ ἦναι ὁ ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων τῆς Συρίας καὶ ἀνώτερος αὐλικός, ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ὁποίου ἐστηρίζετο ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας (Β.' Βασιλ. ε.'). Γιεζεί, ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ἐλισσαιέ, τιμωρηθεὶς μὲ λέπραν, ὁμιλεῖ κατόπιν διὰ μακρῶν μετὰ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ (αὐτόθι, ή. 5). Ἀλλὰ καὶ ὅπου ἐφηρμόζετο ὁ Μωσαϊκὸς νόμος, ρητῶς ἐξῃροῦντο τῶν περὶ λέπρας διατάξεων καὶ περιορισμῶν οἱ ξένοι καὶ παρεπίδημοι, τοῦτ' ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν ἐὰν ἡ νόσος ἦτο μεταδοτικὴ διὰ τοῦ συνήθους συγχρωτισμοῦ. Ἄλλως τε πῶς θὰ διέφευγον τὸν κίνδυνον αὐτοὶ οἱ Λευῖται, οἵτινες ἦσαν ἐκ τοῦ νόμου ὑποχρεωμένοι νὰ ἐξετάζωσι τοὺς λεπροὺς καὶ νὰ ἔρχωνται εἰς στενὴν μετ' αὐτῶν ἐπαφήν, ἐὰν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπαφῆς ἠδύνατο νὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ νόσος;

Αἱ Μωσαϊκαὶ περὶ λέπρας διατάξεις δὲν ἦσαν ἁπλῶς ἀστυϊατρικὰ μέτρα πρὸς προφύλαξιν τῆς δημοσίας ὑγείας· ἀλλ' εἶχον διάφορον καὶ πολὺ βαθυτέραν σημασίαν. Ὅπως ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἐκήρυσσε τυπικῶς καὶ ἱεροτελεστικῶς ἀκάθαρτον πάντα ἄνθρωπον ἐγγίζοντα νεκρὸν σῶμα ἢ ὀστοῦν νεκροῦ ἀνθρώπου ἢ μνῆμα, ἢ ἄλλον τι συνδεόμενον μὲ τὸν θάνατον, ἀφοῦ ὁ θάνατος εἶναι ὁ καρπὸς τῆς ἁμαρτίας, οὕτω καὶ τὴν λέπραν, ὡς τὴν φοβερωτέραν καὶ μᾶλλον ἀνίατον ἀνθρωπίνην νόσον, ἔλαβεν ὡς ἐξωτερικὸν σύμβολον τῆς ἁμαρτίας, τῆς ἐσωτερικῆς ἐκείνης τοῦ ἀνθρώπου ἠθικῆς σήψεως, ἣν οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις ἢ ἐπιστήμη, ἀλλὰ μόνον ἡ Θεία παντοδυναμία, δύναται νὰ θεραπεύσῃ, ἀποκαθιστῶσα τὸν ἄνθρωπον καθαρὸν καὶ ὑγιᾶ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τοῖς θαύμασι τοῦ Κυρίου ἡμῶν κατέχουσιν αἱ θεραπεῖαι λεπρῶν.

Ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει ὁ λεπρὸς προσέρχεται μὲ εὐλάβειαν καὶ πίστιν —***προσκυνεῖ*** καὶ λέγει: «Κύριε, ἐὰν θέλῃς, ***δύνασαι*** νὰ μὲ καθαρίσῃς». Πόσον διάφορος ἡ πίστις τοῦ λεπροῦ τούτου ἀπὸ τὴν τοῦ πατρὸς ἐκείνου, ὅστις εἶπεν: «***Ἐὰν δύνασαί τι***, βοήθησον» (Μάρκ. θ.' 22). Εἰς τὴν σταθερὰν ταύτην πίστιν τοῦ λεπροῦ ὁ φιλάνθρωπος καὶ τρυφερὸς Σωτὴρ σπεύδει νὰ δώσῃ τὴν χαροποιὰν ἀπάντισιν: «***Θέλω***, καθαρίσθητι». Καὶ συνάμα ἤγγισεν αὐτόν, παραβαίνων τοιουτοτρόπως (ἢ μᾶλλον θέτων κατὰ μέρος) τὴν Μωσαϊκὴν ἀπαγόρευσιν (Λευϊτ. ιδ. 46.)

Τοῦτο οἱ πάλαι Γνωστικοὶ (οἱ ἐχθροὶ τοῦ Νόμου) ἐξήγησαν ὡς σκόπιμον ἔνδειξιν ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ τῆς περιφρονήσεώς Του πρὸς τὸν Νόμον καὶ τοῦ ὅτι δὲν ἀνεγνώριζε τὸν Νόμον ὡς προερχόμενον ἐκ τῆς ἀγαθῆς Θεότητος. Ἀλλ' ὁ Τερτουλλιανὸς (Κατὰ Μαρκίωνος 4,2) ἀντικρούων τὴν αὐθαίρετον ταύτην ἑρμηνείαν, ἐξηγεῖ ὅτι ἡ Μωσαϊκὴ ἀπαγόρευσις εἶχε πνευματικὴν ἔννοιαν, οἵαν ἀποδίδει καὶ ὁ Παῦλος («μὴ ἐγγίσητε ἀκάθαρτον» Β.' Κοριν. ϛ.' 17), καὶ ἀφεώρα εἰς τὴν μὴ συμμετοχὴν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς ἁμαρτίας τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀκαθάρτων ἀνθρώπων· ἡ ἀπαγόρευσις ὅμως αὕτη δὲν εἶχεν ἐφαρμογὴν εἰς τὸν ἀναμάρτητον Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἦλθε νὰ ζητήσῃ καὶ σώσῃ τὸ ἀπολωλός. Εἰς αὐτὸν οὐδεμία μόλυνσις ἠδύνατο νὰ μεταδοθῇ ἐκ τῆς ἐπαφῆς μετὰ τῆς λέπρας τῆς ἁμαρτίας.

«***Καὶ προστάξας αὐτὸν ἐντόνως, εὐθὺς ἀπέπεμψεν αὐτόν.***(1) Καὶ λέγει πρὸς αὐτόν, ***Πρόσεχε, μὴ εἴπῃς πρὸς μηδένα μηδέν· ἀλλ' ὕπαγε, δεῖξον σεαυτὸν εἰς τὸν ἱερέα καὶ πρόσφερε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ὅσα προσέταξεν ὁ Μωϋσῆς, διὰ μαρτυρίαν εἰς αὐτούς***».

Διατί ἐπέβαλεν ὁ Κύριος εἰς τὸν θεραπευθέντα λεπρὸν τὴν προσταγὴν ταύτην τῆς σιωπῆς; Ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἀμβρόσιος καὶ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ εἰκάζουσιν ὅτι ἤθελε νὰ διδάξῃ τοὺς μαθητάς Του νὰ ἀποφεύγωσι τὴν ἐπίδειξιν εἰς τὰς ἀγαθοεργίας των («ἀτύφους ἡμᾶς παρασκευάζων καὶ ἀκενοδόξους»). Εἰς ἡμᾶς φαίνεται πιθανωτέρα ἡ ἑρμηνεία, καθ' ἣν ἡ ὡς ἄνω ἀπαγόρευσις, μὲ τὸν περιορισμὸν «ὕπαγε, δεῖξον σεαυτὸν εἰς τὸν ἱερέα», σημαίνει: «Μὴ εἴπῃς τι εἰς μηδένα, πρὶν ἢ δείξῃς σεαυτὸν εἰς τὸν ἱερέα, μήποτε οἱ ἱερεῖς, μαθόντες ὅτι ἐγὼ σὲ ἰάτρευσα, ἐκ φθόνου καὶ ὅπως ἐξευτελίσωσι τὸ ἔργον μου, ἀρνηθῶσιν ἢ τὸ ὅτι ἦσο τέως λεπρὸς ἢ τὸ ὅτι ἤδη εἶσαι καθαρός». Καὶ διὰ τοῦτο εὐθὺς ἀπέπεμψεν αὐτόν.

«***Εἰς μαρτύριον αὐτοῖς***». Τινὲς ἐξηγοῦσι τὰς λέξεις ταύτας ὡς σημαινούσας: «Εἰς ἀπόδειξιν πρός τοὺς ἐχθρούς μου, ὅτι ἦλθον οὐχὶ ἵνα καταλύσω τὸν Νόμον, ἀλλ' ἵνα πληρώσω αὐτόν. Διὰ τοῦτο σοὶ ὑπενθυμίζω νὰ ἐκτελέσῃς ὅσα προστάττει ὁ Μωσαϊκὸς νόμος περὶ προσφορᾶς διὰ τὸν καθαρισμόν σου». Κατ' ἐμὲ ὅμως αἱ λέξεις αὗται σημαίνουσιν: «Εἰς μαρτυρίαν κατ' αὐτῶν (δηλ. τῶν ἀντιλεγόντων) διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν ἀπέναντι ἐμοῦ καὶ τοῦ ἔργου μου, πιστοποιουμένου διὰ τοιούτων τεραστίων καὶ σημείων». Διότι ἡ πιστοποίησις ἐκ μέρους τοῦ ἱερέως τῆς πραγματικότητος τῆς θεραπείας τοῦ λεπροῦ, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς τὸν λεπρὸν θὰ ἀπήλλασσε πάσης ἱεροτελεστικῆς ἀκαθαρσίας, ἀφ' ἑτέρου θὰ ἐπεβεβαίου τὴν θαυματουργὸν ἐπέμβασιν Θείας δυνάμεως ἐπὶ νόσου ἀνθρωπίνως ἀνιάτου, καὶ οὕτω θὰ παρείχετο ἐπίσημος πιστοποίησις τῆς Θείας φύσεως καὶ ἀποστολῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

---

(1) (Σημ. μεταφραστοῦ) Τὸ κείμενον λέγει: «Καὶ *ἐμβριμησάμενος* αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν». Καὶ ὅμως διαμφισβητεῖται ἡ ἀνάγκη τῆς μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου παρ' ἡμῖν!

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΑΠ' ΑΡΧΗΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Ὁ σύγχρονος Προτεσταντισμὸς ἐν Εὐρώπῃ.

(συνέχεια)

Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἐσημειώθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἑτέρα προσπάθεια, ἡ τῶν ἀδελφῶν ***Ἰωάννου καὶ Καρόλου Οὐέσλεϋ*** (Wesley) ὑπὲρ πνευματικῆς ἀναζωπυρήσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις προσπάθεια, χάρις εἰς τὸν φλογερὸν ζῆλον καὶ τὸ πνευματικὸν κήρυγμα ἰδίως τοῦ Ἰωάννου Οὐέσλεϋ, ἐπέφερε ρῆγμα ἐντὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς ***Μεθοδιστικῆς*** λεγομένης Ἐκκλησίας, ἥτις ἔκτοτε ἔλαβε μεγίστην διάδοσιν καὶ τὴν σήμερον ἀριθμεῖ ἐν μόνῃ τῇ Ἀγγλίᾳ 18,000 ἐκκλησίας, καθ' ἅπαντα δὲ τὸν κόσμον 98,800 ἐκκλησίας, 62,900 κληρικούς, 105,600 λαϊκοὺς ἱεροκήρυκας, 8,715,000 κοινωνὰ μέλη καὶ 74,700 Κυριακὰ Σχολεῖα μετὰ 7,000,000 μαθητῶν καὶ μαθητριῶν.

Οἱ ***Μεθοδισταὶ*** (1) δὲν ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ Προτεσταντισμῷ «αἵρεσιν», ὥς τινες Ὀρθόδοξοι καὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἱστορικοὶ τοὺς χαρακτηρίζουσι. Δογματικῶς δὲν διαφέρουσιν οὔτε τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἐξ ἧς ἀπεσπάσθησαν, οὔτε τῆς Λουθηρανῆς οὔτε τῆς Πρεσβυτερικῆς τοιαύτης. Ἀπεχωρίσθησαν δὲ εἰς ἰδίαν ὁμάδα μόνον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν διοικητικὸν σύστημα καὶ τὸν τρόπον τῆς πνευματικῆς δράσεως. Διετήρησαν μάλιστα καὶ τὸν θεσμὸν τῶν ἐπισκόπων, ἀλλ' ἡ ὀργάνωσις τοῦ κλήρου των καὶ τὸ τυπικὸν τῆς λατρείας των εἶναι ἁπλούστερον καὶ ἰδιόρρυθμον. (2) Ἡ δὲ πνευματικὴ ζωτικότης τῶν ἐκκλησιῶν των παρέμεινεν ἀδιάπτωτος ἀπὸ τὸν ἡμερῶν τοῦ Οὐέσλεϋ μέχρι σήμερον.

Ἑτέρα παραφυὰς τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἀναφανεῖσα κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, ἦτο ἡ τῶν ***Βαπτιστῶν***, οἵτινες, ἐνῷ κατὰ τὰ ἄλλα συνεφώνουν πρὸς τοὺς λοιποὺς Προτεστάντας, ἀπέρριπτον τὸ ἔθιμον τοῦ ***νηπιοβαπτισμοῦ***, θεωροῦντες τὸ βάπτισμα ὡς ἁρμόζον μόνον εἰς τοὺς πιστεύοντας, ἤτοι, εἰς ἐνηλίκους. Καὶ αὕτη ἡ μερὶς ηὐξήθη μεγάλως σὺν τῷ χρόνῳ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, ἀριθμεῖ δὲ τὴν

---

(1) Ἐκλήθησαν οὕτως ἀπὸ τοῦ *μεθοδικῶς διατεταγμένου* αὐτῶν βίου καὶ πνευματικοῦ ἔργου. Ἡ ὀνομασία αὕτη κατ' ἀρχὰς τοῖς ἐδόθη ἐμπαικτικῶς ὑπὸ τῶν ἀντιθέτων, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὴν ἐνεκολπώθησαν οἱ ἴδιοι καὶ τὴν διατηροῦσι μέχρι σήμερον ἐπισήμως.

(2) Μεταξὺ ἄλλων ἰδιορρύθμων θεσμῶν, ἔχουσι καὶ τὸ σύστημα τῆς κατὰ τετραετίαν ἢ τριετίαν μεταθέσεως τῶν ποιμένων τῶν ἐκκλησιῶν των ἀπὸ μιᾶς ἐκκλησίας εἰς ἄλλην, ἵνα πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι των ἀπολαμβάνωσιν ἐκ περιτροπῆς τῶν ἱκανωτέρων καὶ διαπρεπεστέρων λειτουργῶν.

σήμερον άνω των 72,000 ἐκκλησιῶν μετὰ 7,450,000 κοινωνῶν μελῶν. Οἱ Βαπτισταὶ ἄλλοτε ἐτέλουν τὴν Εὐχαριστίαν ἀποκλειστικῶς καὶ αὐστηρῶς ἐντὸς τοῦ ἰδίου των κύκλου, μὴ συγκοινωνοῦντες μετὰ τῶν λοιπῶν Προτεσταντῶν, οὓς ἐθεώρουν ὡς μὴ κανονικῶς βεβαπτισμένους. Ἀπὸ πολλῶν ὅμως ἤδη ἐτῶν ἡ ἀποκλειστικότης αὕτη ἐγκατελείφθη καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν Βαπτιστῶν λαμβάνουσι μέρος εἰς τὴν τελετὴν τῆς Εὐχαριστίας τῶν ἄλλων Εὐαγγελικῶν ἐκκλησιῶν καὶ δέχονται εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν κοινωνίαν τὰ μέλη τῶν ἐκκλησιῶν ἐκείνων. (1)

Ἕτερος σπουδαῖος κλάδος τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἀνεπτύχθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ Πουριτανῶν—οἱ «***Ἀνεξάρτητοι***», οἱ ἐν Ἀμερικῇ «***Κοινοτικοὶ***» (Congregational) λεγόμενοι. Οὗτοι ὠργάνωσαν ἐκκλ. διοίκησιν καθαρῶς δημοκρατικήν, μὴ ἔχοντες πρεσβυτέρους (ὅπως οἱ Πρεσβυτερικοὶ) ἢ ἐπισκόπους (ὡς οἱ Ἀγγλικανοί), ἀλλὰ μόνον ποιμένας καὶ διακόνους, οἵτινες εἶναι οἱ ἐπίτροποι καὶ προεστῶτες ἑκάστης κοινότητος, ἐκλεγόμενοι ὑπ' αὐτῆς. Λέγονται δὲ «Κοινοτικοί» διότι παρ' αὐτοῖς πᾶσα ἡ διοικητικὴ ἐξουσία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι εἰς χεῖρας τῆς ὁλομελείας τῆς κοινότητος, καὶ οὐχὶ τοῦ πρεσβυτερίου (ὡς παρὰ Πρεσβυτερικοῖς) ἢ τῶν ἐπισκόπων (ὡς παρ' Ἀγγλικανοῖς καὶ Λουθηρανοῖς). Ἑκάστη δὲ ἐπὶ μέρους «Κοινοτικὴ» ἐκκλησία εἶναι ἀνεξάρτητος ἐν τῇ ρυθμίσει τῶν ἑαυτῆς ὑποθέσεων.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐντὸς τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ὡς ἐκ τῆς θεμελιώδους αὐτοῦ ἀρχῆς ***τῆς ἐλευθέρας κατὰ συνείδησιν ἑρμηνείας τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, ὡς τοῦ μόνου κανόνος πίστεως καὶ ἔργων***, ἀνεφάνησαν κατὰ καιροὺς πλειότεραι ἀποχρώσεις καὶ «αἱρέσεις» ἢ ἐν τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ ἢ τῇ Ἀνατ. Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' αἱ πλεῖσται τῶν «αἱρέσεων» τούτων, ἐφ' ὅσον μὲν ἐστηρίζοντο εἰς διδασκαλίας κακοδόξους καὶ ἀντιβαινούσας εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν πίστιν, ἀντιπαρῆλθον καὶ ταχέως ἠφανίσθησαν ἀφ' ἑαυτῶν, ἐφ' ὅσον δὲ ἦσαν ἁπλῶς ἰδιόρρυθμοι δοξασίαι περὶ ἐπουσιωδῶν ζητημάτων, ἐνῷ εἰς τὰ οὐσιώδη συνεφώνουν πρὸς τὰς μεγάλας Προτεσταντικὰς ἀποχρώσεις, οὐδέποτε ἀπετέλεσαν σπουδαίας μερίδας, ἀλλὰ καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη ὅλαι ὁμοῦ ἀποτελοῦσιν ***ἀσήμαντον ἀριθμητικῶς καὶ ἠθικῶς μειοψηφίαν*** ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ Προτεσταντικοῦ σώματος. Τοιαῦται ἰδιόρρυθμοι ἀποχρώσεις εἶναι λ. χ. οἱ ***Κουάκεροι***, περὶ ὧν ὡμιλήσαμεν ἀνωτέρω, οἱ ***Πλυμουθισταί***, οἵτινες ἀπορρίπτουσι πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ὀργάνωσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς ἀνθρωπίνην ἐπινόησιν, οἱ ***Σαββατισταί***, οἵτινες φυλάττουσι τὸ Σάββατον ἀντὶ τῆς Κυριακῆς ὡς ἁγίαν ἡμέραν τοῦ Κυρίου, οἱ διάφοροι ὀπαδοὶ τῆς ***Δευτέρας Παρουσίας***, οἵτινες ἀναμένουσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Χριστοῦ ὡς κριτοῦ καὶ βασιλέως τῆς οἰκουμένης, καὶ ἄλλοι ἀσημότεροι. Αἱ τοιαῦται ἀποχρώσεις δὲν ἀποκλείονται τῆς Προτεσταντικῆς μάνδρας, ἐφ' ὅσον παραδέχονται τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς καὶ διδασκαλίας τοῦ Προτεσταντισμοῦ. (2)

(1) Ὑπάρχει ἀληθῶς εἰσέτι καὶ μικρά τις μερὶς Βαπτιστῶν, οἵτινες διατηροῦσι τὴν εἰρημένην ἀποκλειστικότητα.

(2) Ἐσφαλμένως ὁ Α. Διομήδης Κυριακὸς (Ἐκκλ. Ἱστορ. β.' 452) ἀπαριθμεῖ μεταξὺ τῶν Προτεσταντικῶν ἀποχρώσεων τοὺς ***Μορμώνους***, καθότι οὗτοι εἶναι ἐντελῶς ἀλλότριοι τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἅτε ἀπορρίπτοντες καθ' ὁλοκληρίαν τὰς Θείας Γραφὰς καὶ ἀκολουθοῦντες

Ὁ Προτεσταντισμὸς ὡς σύνολον διαιρεῖται εἰς **ἓξ κλάδους** (Ἀγγλικανούς, Πρεσβυτερικούς, Λουθηρανούς, Κοινοτικούς, Μεθοδιστὰς καὶ Βαπτιστάς), οἵτινες εἰς πάντα μὲν τὰ κεφαλαιώδη δόγματα καὶ οὐσιώδη ζητήματα εἶναι σύμφωνοι μετ' ἀλλήλων, διαφωνοῦσι δὲ μόνον ὡς πρὸς ζητήματα τυπικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως. (1)

Εἶναι ὡσαύτως ἀληθὲς ὅτι καὶ ὁ Προτεσταντισμός, ἰδίως κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ὑπέστη καὶ αὐτὸς ἔν τινι μέτρῳ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ***πνεύματος τῆς μισαλλοδοξίας***, ὅπερ δυστυχῶς ἠμαύρωσε τὰς πλείστας σελίδας τῆς ἱστορίας τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς. Ὅπως τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατεδιώχθησαν σκληρῶς καὶ ἀπηνῶς οἱ Ἀρειανοί, οἱ Μονοφυσῖται, οἱ Εἰκονομάχοι καὶ τόσαι ἄλλαι αἱρέσεις, ὅπως ἐν τῇ Δύσει ὁ Παπισμὸς διὰ τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ἐπὶ αἰῶνας ἐβασάνιζεν, ἐφυλάκιζεν, ἔσφαζεν, ἔκαιεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοὺς μὴ συμμορφουμένους πρὸς τὰς διδασκαλίας τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, οὕτω καὶ αἱ κυριώτεραι Εὐαγγελικαὶ ἀποχρώσεις, ἐφ' ὅσον εἶχον τὴν πρὸς τοῦτο κοσμικὴν δύναμιν, πολλάκις κατεδίωξαν καὶ κατεπίεσαν τοὺς ***ἐντὸς τῆς Προτεσταντικῆς μάνδρας*** ἀντιφρονοῦντας ἢ διαφωνοῦντας πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν διδασκαλίαν. Ἀληθῶς οἱ διωγμοὶ οὗτοι οὔτε τὴν ἔκτασιν οὔτε τὴν διάρκειαν οὔτε τὴν ἀγριότητα προσέλαβον τῶν ἐκ μέρους τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐνεργηθέντων θρησκευτικῶν διωγμῶν.

τὴν «ἀποκάλυψιν» Ἰωσὴφ Σμίθ τινος. Ἐπίσης δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸν Προτεσταντισμὸν οἱ ***Σβεδενβοργιανοί***, οἵτινες ἀπορρίπτουσι τὸ τριαδικὸν τῆς Θεότητος, τὸ δόγμα τοῦ ἐξιλασμοῦ διὰ τῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ δόγμα τῆς αἰωνίου τιμωρίας τῶν ἀσεβῶν, κτλ. οὔτε οἱ ***Οὐνιτάριοι***, οἵτινες ἀρνοῦνται τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὔτε οἱ ***Χιλιασταί***, ἢ ***«Σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν»***, οἵτινες ἀρνοῦνται τὴν πλήρη θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνάστασιν τοῦ σώματος, τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ ἄλλα θεμελιώδη Χριστιανικὰ δόγματα.

(1) Ἐνταῦθα δέον νὰ γένηται μνεία ἑνὸς ρεύματος ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ὅπερ τείνει πρὸς δογματικὴν προσέγγισιν πρὸς τὸν ***Ρωμαιοκαθολικισμόν***. Τὸ ρεῦμα τοῦτο ἤρξατο περὶ τὸ ἔτος 1840 ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ***Νιοῦμαν*** (Newman), ὅστις πέντε ἔτη βραδύτερον, βλέπων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ παρασύρῃ τὴν Ἀγγλικαν. Ἐκκλησίαν εἰς ἐπάνοδον πρὸς τὸν Παπισμόν, μετέστη ὁ ἴδιος μετά τινων φίλων του πρὸς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμόν. Τὸ κίνημα τοῦ Νιοῦμαν συνεχίσθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ ***Πιούζεϋ*** (Pusey), βραδύτερον δὲ ὑπ' ἄλλων, καλεῖται δὲ σήμερον ἡ μερὶς αὕτη ***Ὑψηλὴ Ἐκκλησία*** (High Church) ἢ ***Τελετόφιλος*** (Ritualist). Εἰς ταύτην ἀνήκουσιν ἐπίσκοποί τινες καὶ ἀριθμός τις κατωτέρου κλήρου, ὡς ὀπαδοὶ δὲ διάφοροι κυρίως ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας. Ζητοῦσι τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν δημοσίαν λατρείαν τῆς χρήσεως λαμπάδων καὶ θυμιάματος, τῶν πολυτελῶν ἀμφίων, κτλ. Εἰς δὲ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγγλ. Ἐκκλησίας προσπαθοῦσι νὰ ἐπαναφέρωσι τὸ δόγμα τῆς μετουσιώσεως, τὰς ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων προσευχάς, τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν ἱερατικὴν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ ἄλλα δόγματα καὶ θεσμούς, ἀπορριφθέντας κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν Μεταρρύθμισιν τοῦ 16ου αἰῶνος. Αἱ πρόοδοι ὅμως τῆς τελετοφίλου ταύτης μερίδος δὲν ὑπῆρξαν σημαντικαί, ἡ δὲ μεγάλη μάζα τῆς Ἀγγλικαν. Ἐκκλησίας ἐμμένει πιστῶς εἰς τὰς Εὐαγγελικὰς διδασκαλίας.

Ἡ τελετόφιλος αὕτη μερίς, ἥτις καὶ ἀρέσκεται εἰς τὴν ὀνομασίαν «Ἀγγλοκαθολική», εἶναι καὶ ἡ κυρίως ἐνεργοῦσα ὑπὲρ τῆς πρὸς τὴν Ἀνατ. Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν προσεγγίσεως ἢ καὶ ἑνώσεως. Διὰ τὴν μεγάλην ὅμως πλειοψηφίαν τῆς Ἀγγλ. Ἐκκλησίας ἡ τοιαύτη ἕνωσις εἶναι ἀδύνατος, λόγῳ τῶν δογματικῶν διαφορῶν, αἵτινες χωρίζουσι τὴν Ἀγγλικανικὴν ἀπὸ τῆς Ἀνατ. Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Εἶναι ὅμως λυπηρὰ καὶ ἄδοξος διὰ τῶν Χριστιανισμὸν ἀλήθεια, ὅτι πάντες οἱ κλάδοι τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῷ ζήλῳ αὐτῶν ὑπὲρ τῆς (κατ' αὐτοὺς) ὑγιαινούσης διδασκαλίας, ἐλησμόνησαν κατὰ καίρους ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν δεσμεύεται διὰ τῆς ὑλικῆς βίας καὶ ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι ὑπόθεσις ἀτομικὴ μεταξὺ ἑκάστης ἀνθρωπίνης συνειδήσεως καὶ τοῦ Θεοῦ.

Εὐτυχῶς ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐπεκτείνεται ἀνὰ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον ὑγιεστέρα ἀντίληψις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἡ ***ἀνεξιθρησκεία***, χάρις κυρίως εἰς τὴν ***ἔμμεσον καὶ ἄμεσον ἐπίδρασιν τῆς Εὐαγγελικῆς Μεταρρυθμίσεως***, λαμβάνει ὁλοὲν μεγαλητέραν ἐπικράτησιν καθ' ὅλην τὴν Χριστιανωσύνην. Οὐ μόνον ἔπαυσαν καθ' ὅλον τὸν κόσμον οἱ ἐπαίσχυντοι ***διωγμοὶ τῶν Ἑβραίων***, οἵτινες ἐρρύπαναν τὰ χρονικὰ τοῦ Μεσαιωνικοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπῆλθε πνεῦμα ***ἀνοχῆς*** καὶ πολλαχοῦ ***προσεγγίσεως Χριστιανικῆς***. Ἐξαίρεσιν λυπηρὰν ἀποτελεῖ ἐν τούτῳ ὁ Ρωμαιοκαθολικισμός, οὗτινος οἱ ἀρχηγοὶ καὶ διδάσκαλοι ἐξακολουθοῦσιν ἀρνούμενοι νὰ ἀναγνωρίσωσιν οἱανδήποτε ἄλλην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν πλὴν τῆς ἰδικῆς των, καὶ κρατοῦντες ὡς μόνον γνώμονα τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν πρωτείων καὶ τῆς πνευματικῆς ἀπολυταρχίας τοῦ Πάπα. Τὰς ἀκρότητας ταύτας ἀναμφιβόλως ἀποκρούει ἡ συνείδησις πολλῶν πεφωτισμένων Ρωμαιοκαθολικῶν, κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ παρίδωσιν ὅτι αἱ μεγάλαι πρόοδοι, ἃς ἐσημείωσεν ἡ ἀνθρωπότης καὶ ὁ Χριστιανικὸς πολιτισμὸς κατὰ τοὺς τελευταίους τρεῖς ἢ τέσσαρας αἰῶνας, ὀφείλονται εἰς τὴν ***κατάρριψιν*** τῶν μεσαιωνικῶν ***φραγμῶν*** τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς κινήσεως, οὓς ἀνέτρεψεν ἡ Εὐαγγελικὴ Μεταρρύθμισις πρὸς ὄφελος γενικῶς πασῶν τῶν Χριστιανικῶν ἀποχρώσεων. Ἀλλ' ἡ ἐπιβολὴ τοῦ κέντρου τοῦ Παπισμοῦ ἐπὶ τῶν συνειδήσεων τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ πληρώματος εἶναι εἰσέτι τόσον μεγάλη καὶ τυραννική, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐπικρατήσωσιν αἱ ὑγιέστεραι καὶ Χριστιανικώτεραι αὗται ἀντιλήψεις ἐντὸς τῆς Παπικῆς μάνδρας.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν ἢ Προτεσταντικὴν Χριστιανωσύνην, αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι διαιρέσεις καὶ διαφοραὶ ἐπὶ ἐπουσιωδῶν ζητημάτων ἀπὸ πολλοῦ ἤρχισαν ὑποχωροῦσαι εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ***ἑνότητος πασῶν τῶν Εὐαγγελικῶν ἀποχρώσεων*** ἐπὶ τῶν ***οὐσιωδῶν βάσεων*** πίστεως καὶ ἔργων. Ὑπάρχουσιν ἤδη ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων διάφοροι γενικαὶ ὀργανώσεις, εἰς ἃς συμμετέχουσι καὶ συμπράττουσιν ἀδελφικῶς πᾶσαι αἱ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ οἱ Εὐαγγελικοὶ ὡς ἄτομα. Τοιαῦται εἶναι αἱ ***Βιβλικαὶ Ἑταιρίαι*** (ἡ μὲν Βρεττανικὴ ἱδρυθεῖσα τῷ 1804, ἡ δὲ Ἀμερικανικὴ τῷ 1816), σκοποῦσαι τὴν μετάφρασιν, ἐκτύπωσιν καὶ διάδοσιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἰς πᾶσαν γλῶσσαν καὶ πᾶσαν χώραν τῆς ὑφηλίου. Αἱ ἑταιρίαι αὗται, ἵνα ἐπιτύχωσι τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς ὅσον ἔνεστιν εὐρύτερον διαδόσεως τοῦ ἱεροῦ βιβλίου τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑφίστανται κατ' ἔτος μεγάλας ὑλικὰς ζημίας ὡς ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἱερῶν ἐκδόσεων εἰς τιμὰς κατωτέρας τῆς δαπάνης αὐτῶν, ἵνα ἡ Ἁγ. Γραφὴ καταστῇ προσιτὴ καὶ εἰς τὸ πτωχότατον βαλάντιον. Τὰς δὲ ζημίας ταύτας ἀναπληροῦσιν αἱ εἰσφοραὶ τῶν Εὐαγγελικῶν Χριστιανῶν καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον. Καὶ εἰς τὰς εἰσφορὰς ταύτας συμ-

μετέχουσι μετ' ἐνθουσιασμοῦ πᾶσαι ἀδιακρίτως αἱ Εὐαγγελικαὶ ἀποχρώσεις, διότι πᾶσαι θεωροῦσι τὴν διάδοσιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς καὶ τὸν δι' αὐτῆς φωτισμὸν τῶν συνειδήσεων ὡς τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ ὑγιοῦς πνευματικοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἶναι δὲ ἀλήθεια ἀναμφισβήτητος ὅτι ἄνευ τῆς ἐνεργοῦ ταύτης ἐθελοθυσίας τῆς Προτεσταντικῆς Χριστιανωσύνης ὁ κόσμος θὰ ἔμενεν ἄνευ τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ὅπως κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας.

Ἑτέρα ὀργάνωσις, εἰς ἣν εἶναι ἀδελφικῶς ἡνωμέναι πᾶσαι αἱ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι, εἶναι ὁ ***Παγκόσμιος Εὐαγγελικὸς Σύνδεσμος*** (ἱδρυθεὶς τῷ 1846), ὅστις ἅπαξ τοῦ ἔτους, ἤτοι τὴν πρώτην ἑβδομάδα ἑκάστου νέου ἔτους, ὀργανώνει ἐπταήμερον σειρὰν συναθροίσεων τῶν Εὐαγγελικῶν Χριστιανῶν ἁπανταχοῦ τοῦ κόσμου πρὸς κοινὴν συμπροσευχὴν καὶ σύσκεψιν περὶ τῶν ζωτικῶν ζητημάτων, ἅτινα προάγουσι τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ. Εἰς τὰς συναθροίσεις ταύτας ἀποκλείονται ζητήματα, ἐφ' ὧν διαφωνοῦσιν οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, καὶ καλλιεργοῦνται ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα συμφωνοῦσι πάντες οἱ Χριστιανοὶ καὶ τὰ ὁποῖα ἐνισχύουσι τὴν ἑνότητα καὶ τὴν ἀποτελεσματικὴν δρᾶσιν ὁλοκλήρου τῆς Χριστιανωσύνης κατὰ τοῦ ὑλισμοῦ, τῆς ἀπιστίας, τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς κοινωνικῆς διαφθορᾶς, καὶ ὑπὲρ τῆς καθαρότητος τῆς ζωῆς καὶ ζωηρότητος τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν καὶ τῆς πνευματικῆς ἐπιβολῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Εἰς τὰς ἐνιαυσίους ταύτας συναθροίσεις θὰ ἠδύναντο νὰ συμμετέχωσι καὶ Ἀνατ. Ὀρθόδοξοι καὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Ἀρμένιοι καὶ Κόπται καὶ εἴ τις ἄλλη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, καθότι τὰ θέματα εἶναι τοιαῦτα, ὥστε νὰ γίνωνται παραδεκτὰ ὑπὸ παντὸς Χριστιανοῦ. Δυστυχῶς ὅμως εἰς τὰς ἐπανειλημμένας προσκλήσεις τοῦ εἰρημένου Συνδέσμου, αἱ ἄλλαι αὗται Ἐκκλησίαι ἀνέκαθεν ἀντέταξαν ἄρνησιν ἢ σιωπήν.

Ἐπίσης συνδέονται αἱ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι πρὸς ἀλλήλας καὶ διὰ τῆς ***Παγκοσμίου Ἑνώσεως τῶν Κυριακῶν Σχολείων.*** Ὡς γνωστόν, ὁ θεσμὸς τοῦ Κυριακοῦ Σχολείου (ἤτοι, τοῦ σχολείου, ἐν ᾧ κατὰ Κυριακὴν παρ' ἑκάστῃ κατὰ τόπους ἐκκλησίᾳ διδάσκονται τὰ παιδία καὶ ἡ νεολαία τῆς ἐκκλησίας τὴν ἱερὰν ἱστορίαν καὶ τὰ κυριώτερα μέρη τῆς Ἁγ. Γραφῆς) θεωρεῖται παρὰ πάσαις ταῖς Εὐαγγελικαῖς Ἐκκλησίαις ὡς μία τῶν κυριωτέρων βάσεων τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καθότι διὰ τῆς θρησκευτικῆς ταύτης διδασκαλίας τῆς νεολαίας ἑδραιοῦται ἡ γνῶσις καὶ ἡ ἀγάπη τῆς θρησκείας. Τὴν μεγίστην σπουδαιότητα τῶν Κυριακῶν σχολείων κατιδοῦσα ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, εἰσήγαγε καὶ αὐτὴ τὸν θεσμὸν τοῦτον παρ' ἑαυτῇ. Αἱ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι ἀδιακρίτως ἀποχρώσεως συγκροτοῦσι κατὰ διετίαν κοινὰς παγκοσμίους συνελεύσεις τῶν διευθυντῶν καὶ διδασκάλων τῶν Κυριακῶν Σχολείων των πρὸς συζήτησιν τῶν καλλιτέρων μεθόδων διδασκαλίας τῶν ἱερῶν μαθημάτων. Αἱ δὲ συνελεύσεις αὗται μεγάλως συντείνουσιν εἰς τὴν σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων Εὐαγγελικῶν ἀποχρώσεων.

Τέλος, εἰς τὸ ***ἱεραποστολικὸν ἔργον*** ἀπὸ ἀρκετοῦ ἤδη χρόνου ἐπῆλθε συναδέλφωσις καὶ συνεργασία πασῶν τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες συντηροῦσιν ἱεραποστόλους μεταξὺ τῶν μὴ Χριστιανικῶν λαῶν καὶ φυλῶν τῆς γῆς. Ἄλλοτε

ζηλωταὶ ἱεραπόστολοι Ἀγγλικανοί, Πρεσβυτεριανοί, Λουθηρανοί, Βαπτισταί, Μεθοδισταί, συνηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους ἐν Ἰνδοστάνῃ, Ἀφρικῇ, Πολυνησίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπως ἐν τῇ διαδόσει τοῦ Χριστιανισμοῦ προσελκύσωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους προσηλύτους εἰς τὴν ἰδίαν ἕκαστος ἀπόχρωσιν, οὕτω δὲ ἐπήρχοντο προστριβαὶ καὶ ἀντιθέσεις, ὧν ἡ θέα παρὰ τοῖς λαοῖς, οὓς ἐζήτουν πάντες νὰ ἐκχριστιανίσωσιν, ἐνήργει ἐπιβλαβῶς. Ἤδη τὰ τοιαῦτα ἐξέλιπον, ἐπελθούσης πλήρους συνεργασίας μεταξὺ τῶν διαφόρων ἱεραποστολικῶν ὀργανώσεων καὶ καθιερωθείσης τῆς ἀρχῆς ὅπως εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγρόν, εἰς ὃν ἐργάζεται μία οἱαδήποτε Εὐαγγελικὴ ἱεραποστολή, μὴ ἀποστέλλωνται ἱεραπόστολοι ἄλλης ὀργανώσεως.

Ἐν γένει δὲ τὴν Εὐαγγελικὴν Χριστιανωσύνην διαπνέει ἀπὸ πολλοῦ πνεῦμα ἀγαστῆς ***ἑνότητος καὶ συνεργασίας***, ὅπερ τὰ μέγιστα συντελεῖ εἰς τὴν ζωηροτέραν πνευματικὴν ζωὴν καὶ χρησιμωτέραν κοινωνικὴν δρᾶσιν τῶν συνεργαζομένων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν. (ἀκολουθεῖ)

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΥ ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ

«Ο ΑΠΟΡΘΗΤΟΣ ΒΡΑΧΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ»

(Συνέχεια ἀποσπασμάτων ἐκ τοῦ Β΄ Κεφαλαίου)

Ἡ περὶ τῆς Δημιουργίας ἀφήγησις

(συνέχεια)

Ποῖα λοιπὸν εἶναι τὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ὁ Μωϋσῆς εἶχε νὰ μεταδώσῃ, καὶ οὐ μόνον νὰ μεταδώσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνσταλάξῃ καὶ ἐντυπώσῃ; Δὲν τολμῶ νὰ ἐπιχειρήσω πλήρη ἀπαρίθμησιν· ἀλλὰ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ διαστείλῃ τις ποικιλ αν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους ἡ ἀφήγησις ἦτο προωρισμένη νὰ ἐξυπηρετήσῃ, καὶ οἱ ὁποῖοι εἶχον μεγάλην καὶ καταφανῆ ἀξίαν διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Σπουδαία διάκρισις πρέπει νὰ γίνηται μεταξὺ τοῦ πρώτου ἐδαφίου τοῦ κεφαλαίου τούτου καὶ τῆς κατόπιν ἀφηγήσεως. Μέγα μέρος τῶν ἐν τῇ ἀφηγήσει ἐκείνῃ εὕρηται ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως· δυνάμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι εὕρηται καὶ ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς πείρας αὐτοῦ, ἐφ᾽ ὅσον τὰ γεγονότα τῆς ὑλικῆς κτίσεως εἶναι ἐνώπιον ἡμῶν. Σκεπτόμενοι ἐπ᾽ αὐτῶν κατὰ διαφόρους βαθμοὺς πιθανότητος ἢ βεβαιότητος, βαίνομεν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν Μωσαϊκὴν ἀφήγησιν, καὶ μένει νὰ ἐξετάζωμεν ἑκάστοτε κατὰ πόσον ὅ,τι οὕτως ἐμάθομεν ἐπιβεβαιοῖ αὐτὴν ἢ οὐχί. Ἀλλὰ τοιαύτη ἐνέργεια δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν ὑπέροχον ἀναγγελίαν, τὴν παρεχομένην διὰ τοῦ πρώτου ἐδαφίου τοῦ κεφαλαίου. Ἡ Δημιουργία ἢ Κτίσις εἶναι καθ᾽ ἑαυτὴν (ἵνα μεταχειρισθῶμεν νεωτέραν φράσιν) ἐξόχως ἀδιανόητος· καὶ δὲν δύναται νὰ δοκιμασθῇ ἢ ἐξετασθῇ δι᾽ οἱασδήποτε γνώσεως, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἀποκτήσῃ ἢ δυνάμεθα ν᾽ ἀποκτήσωμεν ἐκ τῶν δημιουργημάτων, ἐπειδὴ οὐσιωδῶς προηγήθη αὐτῶν πάντων. Ὅσῳ μᾶλλον μελετῶμεν, ὅσῳ μᾶλλον ἐξετάζομεν τὸ προοίμιον τοῦτο τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως,

τοσούτῳ μᾶλλον διαβλέπομεν ὅτι τὸ πρῶτον τοῦτο κεφάλαιον εἶναι τὸ θεμελιῶδες κεφάλαιον ὁλοκλήρου τῆς Γραφῆς, τόσον τῆς Νέας Διαθήκης, ὅσον καὶ τῆς Παλαιᾶς· ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἐδάφιον φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ θεμέλιον τοῦ θεμελιώδους τούτου κεφαλαίου. Δυνάμεθα δὲ νὰ ἐρωτήσωμεν, διατί αἱ ἀντιρρήσεις τῶν σκεπτικιστῶν, αἱ καλυπτόμεναι μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, κατέρχονται εἰς λεπτομερείας τινὰς γεωλογικὰς ἢ βιολογικὰς καὶ δὲν στρέφονται κατὰ τῆς προκλήσεως, ἥτις περιλαμβάνεται εἰς τὰς πρώτας λέξεις :

*«**Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν**».*

Διότι διὰ τῶν λέξεων τούτων ἐξαγγέλλεται πρότασις περὶ τῆς ὁποίας δυνάμεθα δικαίως νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἐὰν δὲν εἶναι ἀληθής, εἶναι περιττὸν εἴτε νὰ προσβάλλῃ τις εἴτε νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ λεγόμενα κώδικος εὑρεθέντος ἀπ᾽ ἀρχῆς ἀναξίου πίστεως. Ἀλλ᾽ ἐξ ἄλλου, ἐὰν εἶναι ἀληθής, ἡ ἀλήθεια ἐγκλείει κατ᾽ ἀρχὴν καὶ βαστάζει μεθ᾽ ἑαυτῆς τὴν ἀλήθειαν ὅλων ἐκείνων τῶν διακηρύξεων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, αἵτινες σφόδρα ταλαιπωροῦσι τὴν ἐξησθενημένην δύναμιν τῆς νεωτέρας πίστεως, διότι δὲν δύναται νὰ νοηθῇ χειρισμὸς τῆς ὕλης ἢ ἐπέμβασις εἰς αὐτὴν προξενοῦσα τοσοῦτον θαυμασμόν, ὅσον ἡ τεραστία αὕτη ἀντίληψις τῆς προσταγῆς τῆς ὕλης ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι. Ἡ ἰδέα αὕτη, ἡ δι᾽ ἀποκαλύψεως καταστᾶσα γνωστοτάτη εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Χριστιανούς, ἦτο ἡ μόνη ἰδέα, ἣν ἡ ἀβοήθητος ἀνθρωπίνη διάνοια ἐδείχθη ὅλως ἀνίκανος νὰ ἐπινοήσῃ. Περὶ σχέσεων μεταξὺ ὕλης καὶ πνεύματος καὶ περὶ παντοίων μεταβολῶν προκυπτουσῶν ἐκ των σχέσεων τούτων ἠδυνήθη μέχρι τινὸς νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν καί μετά τινος εὐκολίας· ἀλλὰ μέχρι τῆς ἰδέας τῆς καθαρᾶς καὶ αὐστηρᾶς δημιουργίας οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ ἀνέλθῃ. Διὰ τί ἡ πίστις εἰς τὴν μεταποίησιν τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον νὰ παρέχῃ δυσκολίαν τινὰ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἤδη ἐπίστευσαν ὅτι ὑπῆρξε καιρός, ὅτε οὐδὲν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ταῦτα σύγκεινται, ὑπῆρχε καθ᾽ ὁλοκληρίαν; . . . Ἡ ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργία εἶναι ἐνέργεια ἀβυθομέτρητος ὡς ἰδέα, ἀλλὰ τόσον σαφὴς ἐν τῷ ἀποτελέσματι, ὥστε ἵσταται πάντοτε ἐνώπιον ἡμῶν ἐν τῇ παρθενικῇ αὐτῆς ὁλότητι. Ἀνάγκη ἢ νὰ γείνῃ δεκτὴ ἢ νὰ ἀπορριφθῇ· δὲν ἐπιδέχεται διαστροφήν.

*Καὶ ἂν γείνῃ δεκτή, σύρει κατόπιν της, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ δυνατοῦ οὐ μόνον τὰ λεγόμενα μικρότερα θαύματα τῆς Γραφῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ἐκεῖνα, ἅτινα εἶναι οἱ ἀκρογωνιαῖοι λίθοι τῆς **Χριστιανικῆς** πίστεως, τὴν Ἀνάστασιν καὶ πρὸ παντὸς τὴν Ἐνσάρκωσιν. Ἐκεῖνος ὅστις ἐκάλεσεν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὴν ὕλην καὶ τὴν ζωήν, πρέπει νὰ διατελῇ πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης ὡς πρὸς τὰς συνθήκας, τὰς ὁποίας ἡ σοφία Αὐτοῦ ἤθελεν εὐαρεστηθῇ νὰ ἱδρύσῃ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Ἑαυτοῦ Θείας Οὐσίας ἢ ὡς πρὸς τὸν τρόπον, καθ᾽ ὃν ἤθελεν ἀποφασίσῃ νὰ ἐπιθέσῃ ἐπ᾽ αὐτῶν τὴν σφραγῖδά Του. Τοιαῦται ὑψηλαὶ ἐνέργειαι δὲν ἔρχονται ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἡμετέρας διανοίας, διότι οὐδεμία τῶν ὑλικῶν ἢ ἀΰλων μεταβολῶν δύναται ριζικῶς νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῶν στενῶν τούτων ὁρίων· ἀλλ᾽ οὐδεμία λογικὴ ἀντίρρησις δύναται νὰ προσαχθῇ κατ᾽ αὐτῶν ἐκ μέρους ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσιν ἤδη ἀποδεχθῇ μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων τῆς πίστεώς των ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κεῖται ὑπεράνω καὶ πέραν πάντων τούτων ἤτοι τὴν ἐκ τοῦ μηδενὸς Δημιουργίαν. Οὕτω λοιπὸν τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς Γενέσεως εἶναι τὸ θεμελιῶδες*

κεφάλαιον τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὸ δὲ πρῶτον ἐδάφιον τὸ θεμελιῶδες αὐτῆς ἐδάφιον.

Χωρήσωμεν ἤδη εἰς τὴν λεπτομερῆ ἀφήγησιν.

Εἶπον ἤδη ὅτι ἡ ἀβοήθητος διάνοια τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀνῆλθε μέχρι τῆς ἰδέας τῆς ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργίας. Ἡ ἀντίληψις αὕτη, διατηρουμένη ἀνὰ τοὺς αἰῶνας μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Χριστιανῶν, κατέστη δι' ἡμᾶς μέρος αὐτοῦ τοῦ ἀλφαβήτου τῆς θρησκευτικῆς σκέψεως καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν της μεταξὺ τῶν στοιχειωδῶν ἐκείνων καὶ κοινοτάτων ἰδεῶν, αἵτινες, ὡς καί τινες λειτουργίαι τοῦ σώματος, διαμένουσιν ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων ἡμῶν ἀλλὰ ἐκφεύγουσι τὴν συνήθη ἡμῶν συναίσθησιν. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἰδέα αὕτη, κτῆμα ἤδη «τῶν νηπίων καὶ θηλαζόντων», ἦτο ὅλως πέραν τῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἱκανότητος καὶ τοῦ μᾶλλον πεπαιδευμένου μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν νὰ ἐγκολπωθῇ αὐτήν. Οὐ μόνον πρὸ τῆς διαδόσεως τῶν Ἑβραϊκῶν Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ αὗται ἐγένοντο γνωσταὶ εἰς τὸν κόσμον διὰ τῆς μεταφράσεώς των εἰς τὴν Ἑλληνικήν, ὁ νοῦς τοῦ ἀνεπτυγμένου ἀνθρώπου ἠδυνάτει νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν τῆς Δημιουργίας καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ χωρήσῃ πέραν τῆς ἀντιλήψεως τοῦ χειρισμοῦ προϋπαρχούσης ὕλης. Εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Ὀβίδιος, ὅτε ἔγραφε τὸ προοίμιον τῶν Μεταμορφώσεών του, ἤντλησεν εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε δι' ἄλλων ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα. Προδήλως ἀντιλαμβάνεται τὴν πρώτην ποίησιν τοῦ κόσμου ὡς ἁπλῆν τροποποίησιν μορφῶν καὶ διὰ τοῦτο εὑρίσκει αὐτὴν ὡς ὑπόθεσιν κατάλληλον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προοίμιον τῆς σειρᾶς ἐκείνης τῶν μεταμορφώσεων, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τοῦ ποιήματος αὐτοῦ. . . .

Δεύτερον, εἶναι φανερὸν ὅτι τὸ κεφάλαιον τοῦτο παρουσίαζεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχε κοινὴν ἀρχὴν μετὰ τῆς λοιπῆς Φύσεως, τῆς τε ἐμψύχου καὶ τῆς ἀψύχου, καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου διετέλει εἰς ὡρισμένην σχέσιν πρὸς τὴν λοιπὴν κτίσιν. Ὡς μανθάνομεν περαιτέρω ἐκ τῆς αὐτῆς ὑψηλῆς πηγῆς, ἡ σχέσις αὕτη εἶναι ἐν μέρει σχέσις κυριότητος, ἀλλὰ κυριότητος ρυθμιζομένης ὑπὸ καθήκοντος, τὸ δὲ καθῆκον, κυβερνῶν τὴν διαγωγὴν ἡμῶν γενικῶς, κυβερνᾷ καὶ τὸ μέρος αὐτῆς τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὰ ζῷα διὰ καταλλήλου νόμου. Ὀφείλομεν νὰ κάμωμεν χρῆσιν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἶναι ὡρισμένα πρὸς χρῆσιν ἡμῶν εἴτε δι' ἐργασίαν εἴτε διὰ τροφήν, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποφεύγωμεν κατάχρησιν ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει καὶ πόνους περιττοὺς ἐν τῇ δευτέρᾳ. Ὀφείλομεν νὰ καταστρέφωμεν τὰ ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ὕπαρξιν. Καὶ ὀφείλομεν νὰ ἀποφεύγωμεν ἀσυλλόγιστον βλάβην τόσον εἰς τὸ μέγιστον, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον ἐξ αὐτῶν. Διὰ τοὺς ἔχοντας ἐκ φύσεως τρυφερὰν διάθεσιν αὐτὴ ἡ φύσις παρέχει τὴν ἀναγκαιοῦσαν ὁδηγίαν. Ἀλλ' εἶναι ἓν τῶν θλιβερῶν συμπτωμάτων τῆς φυσικῆς ἡμῶν καταστάσεως ἡ κοινὴ κλίσις τῶν ἀνθρώπων — καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν παιδίων, πρὸς τὴν σκληρότητα — οὐχὶ σκληρότητα συστηματικὴν ἢ λελογισμένην ἀλλὰ σκληρότητα οὕτως εἰπεῖν ἀδιαφορίας, ἥτις φέρεται πρὸς τὰ κατώτερα ζῷα ὡς νὰ μὴ εἶχον αἴσθησιν, καὶ ἥτις τέρπεται ἐν τῇ ἐξασκήσει δυνάμεως ἢ ὑπεροχῆς, εἰ καὶ ἄνευ τινὸς σκοποῦ. Ἴσως δὲ ὡς μία συνέπεια τῆς παραστάσεως ταύτης τῆς σχέσεως μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ κτήνους εἶναι καὶ αἱ διατάξεις ἐκεῖναι τοῦ Μωσαϊκοῦ

νόμου, αἱ προνοοῦσαι ὑπὲρ τῶν ἐργαζομένων κτηνῶν: «Δὲν θέλεις φιμώσει τὸ στόμα βοὸς ἀλωνίζοντος» — ἄνευ ὁμοίου παραδείγματος ἐν τῇ πρώτῃ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρώπου....

Οὐχὶ λοιπὸν ἄνευ λόγου εἰς τοῦτο μόνον τὸ μέρος ἡ Γραφὴ μᾶς παρέχει λεπτομερῆ καὶ συστηματικὴν ἔκθεσιν μεγάλης σειρᾶς φυσικῶν γεγονότων, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀδιαφορήσωμεν, καθ' ὅσον συνδέονται μὲ ὑψηλοὺς μορφωτικοὺς σκοποὺς ὁμοίους πρὸς τοὺς γενικοὺς σκοποὺς τοῦ Ἱεροῦ τόμου.

(ἕπεται συνέχεια) ***Σ. Π. Μόσχου***

ΜΕ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΕΝ ΤΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

*(**Διάλεξις γενομένη ἐνώπιον τοῦ ἐν Ἀθήναις Χριστιανικοῦ Συλλόγου τῶν Νέων τῇ 16 Ἀπριλίου 1925**).*

Τὸ θέμα τοῦτο, ἐφ' οὗ παρεκλήθην νὰ ὁμιλήσω ἀπόψε, εἶναι σοβαρώτατον δι' ἡμᾶς τοὺς διανοουμένους Χριστιανοὺς τῆς σήμερον, καὶ ἰδίως διὰ τοὺς νέους. Διότι ἀνὰ πᾶν βῆμα μᾶς συναντᾷ ἡ ἀξίωσις, ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἀποδεικνύει τὴν Ἁγ. Γραφὴν ὡς ἀναληθῆ καὶ παράλογα λέγουσαν, ἐπομένως ὡς βιβλίον ἀναξιόπιστον, ἄρα τὸν Χριστιανισμὸν, τὴν Χρ. θρησκείαν, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ὡς σύστημα πλάνης καὶ δεισιδαιμονίας, ἀντιβαῖνον εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ ἐπομένως ἀπορριπτέον. Συνεπῶς ὁ πιστεύων εἰς τὸν Χριστιανισμὸν δὲν δύναται νὰ ἦναι ἐπιστήμων καὶ ὁ ἀληθὴς ἐπιστήμων δὲν δύναται νὰ ἦναι ἀληθὴς Χριστιανός.

Θὰ προσπαθήσω διὰ βραχέων (καθότι καὶ ἡ ὥρα μας εἶναι ὅλως ἀνεπαρκὴς πρὸς πλήρη ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος) νὰ ἀποδείξω ὅτι ***ἡ ἐπιστήμη δὲν ἀντιφάσκει πρὸς τὴν Ἁγ. Γραφὴν***, ὅτι ἡ Ἁγ. Γραφὴ μᾶλλον ***κυροῦται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης*** καὶ ὅτι ὁ ἀληθὴς ἐπιστήμων οὐ μόνον δύναται, ἀλλὰ καὶ ***πρέπει, νὰ πιστεύῃ εἰς τὸν Χριστὸν***, ὅστις, ὡς διδάσκει ἡ Ἁγ. Γραφή, εἶναι ὁ Δημιουργὸς καὶ Συντηρητὴς τοῦ Σύμπαντος.

Ὅταν λέγωμεν ***ἐπιστήμην***, ἐννοοῦμεν πᾶσαν συστηματοποιημένην ἀνθρωπίνην ***γνῶσιν***, στηριζομένην ἐπὶ τῆς μελέτης, παρατηρήσεως, συγκρίσεως γεγονότων ἢ φαινομένων. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἔχομεν νὰ ἀσχοληθῶμεν κυρίως μὲ τὰς ἑξῆς ἐπιστήμας: τὴν ***γεωλογίαν***, τὴν ***φυσιολογίαν***, τὴν ***ἀστρονομίαν***, τὴν ***ἱστορίαν***, αἵτινες κατὰ τὴν κρίσιν διαφόρων ἀνθρώπων ἀντιφάσκουσι πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἱστορούμενα, καὶ ἐπειδὴ, λέγουσιν, αἱ ἐπιστῆμαι αὗται στηρίζονται ἐπὶ ἀποδείξεων ἀπτῶν καὶ ἀναμφισβητήτων, ἄρα ἡ Ἁγ. Γραφὴ λέγει ἀναληθῆ.

Θὰ σταχυολογήσω ὀλίγα τινά, τὰ κυριώτερα, σημεῖα τῶν ἀντιφάσεων τούτων τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὴν Γραφήν.

α') Ἔχομεν τὴν ***κοσμογονίαν τῆς Γῆς*** — δηλ. τὴν περιγραφὴν τῆς δημιουρ-

γίας τοῦ Σύμπαντος καὶ τῆς ἡμετέρας ὑδρογείου σφαίρας. Γνωρίζετε βεβαίως ὅτι τὴν περὶ τῆς δημιουργίας ἐξήγησιν τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως κατεπολέμησαν οἱ λεγόμενοι ἐπιστήμονες (γεωλόγοι, βιολόγοι καὶ ἄλλοι) ὡς ἐσφαλμένην καὶ ἀντεπιστημονικήν. Ἐν πρώτοις, λέγουν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πλασθῇ ἡ γῆ μας καὶ τὸ οὐράνιον σύμπαν εἰς ἓξ ἡμέρας, διότι ἡ γεωλογία ἀποδεικνύει ὅτι ἑκατομμύρια ἐτῶν ἐχρειάσθησαν διὰ τὴν διαμόρφωσιν ἐκείνων μόνον ἐκ τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς γῆς, ἅτινα ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιστήμη κατώρθωσε νὰ ἐξετάσῃ. Δεύτερον, δὲν ἐπλάσθη ὁ ζωϊκὸς κόσμος, ὅπως περιγράφει ἡ Γραφή, εὐθὺς ἀμέσως κατὰ εἴδη καὶ γένη ἀλλὰ προῆλθε βαθμηδὸν διὰ τῆς ***ἐξελίξεως*** ἐξ ὀλίγων τινῶν ἀρχικῶν καὶ ἀτελῶν πρωτοπλασμάτων εἰς ὁλοὲν τελειότερα ὄντα, ἕωσοῦ ἐξειλίχθησαν τὰ σημερινὰ φυτά, ζῶα καὶ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἡ ***Δαρβίνειος θεωρία*** πρὸ 40ετίας καὶ 30ετίας καὶ 20ετίας ἀκόμη ἐθεωρεῖτο ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ δὴ λεγομένων ἐπιστημόνων, ὡς ἀνατρέπουσα ἄρδην τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν.

Ἀλλὰ δὲν ἀπέλιπον ποτὲ οἱ ἀληθεῖς ἐπιστήμονες, οἱ στερρῶς ἐχόμενοι τῆς τε ἀνθρωπίνης καὶ τῆς θείας σοφίας, οἵτινες δὲν ἐκλονίσθησαν ὑπὸ τῆς ραγδαίας ταύτης ἐπιθέσεως κατὰ τῆς θρησκείας. Καὶ τὴν σήμερον δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ***Δαρβίνειος θεωρία τῆς ἐξελίξεως δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς ἀνατρέπουσα τὴν Ἁγ. Γραφήν***. Διότι ναὶ μὲν ἡ ἐπιστήμη ἀπέδειξε τὸν νόμον τῆς ἐξελίξεως, τῆς προόδου ἐν τῇ ἐμψύχῳ φύσει ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων εἰς τοὺς τελειοτέρους τύπους, ἀλλ' ἡ ἐξέλιξις αὕτη ἀπεδείχθη ὅτι ***δὲν δύναται νὰ ὑπερπηδήσῃ φραγμούς τινας***, ἤτοι νόμους τῆς φύσεως, κυρίως τὸν νόμον ὅτι ***ἀπὸ ἓν εἶδος δὲν δύναται νὰ γίνηται μετάβασις εἰς ἄλλο εἶδος***. Ἀφοῦ δὲ δὲν εἶναι δυνατὸν ἀπὸ ὄρνιθα νὰ ἐξελιχθῇ περιστερὰ ἢ τρυγὼν ἢ ἀετός, ἢ ἀπὸ σκύλλον νὰ ἐξελιχθῇ ἀλώπηξ, οὕτως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξειλίχθη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν πίθηκον. Ἐπομένως ἐπανέρχεται καὶ ἀποκαθίσταται ὁλόκληρον τὸ κῦρος τῆς Γραφῆς, λεγούσης ὅτι ὁ Θεὸς ἔπλασε πάντα τὰ ἔμψυχα καὶ τὰ φυτικὰ πλάσματα ***ἕκαστον κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ***, τὸν δὲ ἄνθρωπον μόνον ἐξ ὅλης τῆς δημιουργίας ἔπλασε μὲ ἐξαιρετικὰ πνευματικὰ χαρίσματα— ***«κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ»***.

Ἐπίσης ἡ ***σειρά,*** καθ' ἣν ἀφηγεῖται τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως τὴν δημιουργίαν, ἀναγνωρίζεται ἤδη ὡς ἀνταποκρινομένη πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης. Πρῶτον ἐγένετο τὸ φῶς, ἔπειτα τὰ διάφορα οὐράνια σώματα, ἐν οἷς καὶ ἡ γῆ μας· ἥτις ἐν ἀρχῇ παρουσιάζεται ὡς κεκαλυμμένη ὑπὸ ὑδάτων, ἔπειτα ἀναδύει ἐκ τῶν ὑδάτων ἡ ξηρά, καὶ βλαστάνει χόρτον καὶ δένδρα· ἡ θάλασσα γεμίζει ἀπὸ νηκτὰ καὶ ἡ γῆ ἀπὸ ζῶα παντὸς εἴδους, καὶ τελευταῖος δημιουργεῖται ὁ ἄνθρωπος. Τὴν σειρὰν ταύτην τῆς δημιουργίας ***ἐπιβεβαιοῖ καὶ ἡ γεωλογία καὶ ἡ παλαιοντολογία.*** Τὴν δὲ ρῆσιν τῆς Γραφῆς περὶ τῶν ***ἡμερῶν*** τῆς δημιουργίας ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη ἀνεγνώρισεν ὡς σημαίνουσαν, εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἁπλοϊκῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν συνεγράφη ἡ Πεντάτευχος, ἰσαρίθμους ***γεωλογικὰς περιόδους*** ἀπροσδιορίστου διαρκείας.

β') Ἀλλὰ μήπως ἡ λεγομένη ἐπιστήμη δὲν κατεπολέμησε καὶ αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν τῆς Γραφῆς περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος ***ὑπὸ τοῦ Θεοῦ;*** Καὶ δὲν ἐφεῦρε τὴν θεωρίαν περὶ ***Αὐτομάτου Γενέσεως τῶν ὄντων;*** Ἀλλὰ καὶ αὕτη

ἡ θεωρία ἐκρημνίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Παστέρ, ὅστις διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν μικροβίων ἀπέδειξεν ὅτι διὰ νὰ παραχθῇ εἷς ζῶν ὀργανισμός, πρέπει νὰ προϋπάρχῃ ἕτερος ζῶν ὀργανισμὸς ὅμοιος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου νὰ παραχθῇ. Αὐτόματος γένεσις δὲν ὑπάρχει. ***Πᾶσα ζωὴ προέρχεται ἀπὸ μίαν προϋπάρχουσαν ζωήν.***

Ποῦ δὲ ἔσχεν ἡ ζωὴ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς; Ἀφοῦ πάντα τὰ πράγματα ἔχουσιν ἀρχήν, ἀκμήν, παρακμὴν καὶ τέλος, πρέπει νὰ ἔσχε καὶ ἡ ζωὴ μίαν φοράν, εἰς ἐποχὴν ὅσον θέλετε ἀπομεμακρυσμένην, τὴν ἀρχήν της. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ θαυμάσιον τοῦτο Σύμπαν, τὸ μετ' ἀπείρου σοφίας, ἁρμονίας, ὡραιότητος καὶ σκοπιμότητος λειτουργοῦν, ἀναποδράστως καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ὅπως οὐδὲν ἀνθρώπινον οἰκοδόμημα, ἔστω καὶ τὸ ἀτελέστερον, προέκυψεν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀλλ' ἐσχεδιάσθη ὑπό τινος νοὸς καὶ ἐκτίσθη ὑπό τινος χειρός, οὕτω καὶ τὸ ἀπαράμιλλον Σύμπαν, οὗτινος τὰς τελειότητας καὶ ἁρμονίας ἀκόμη δὲν ἀνεκάλυψεν ἐξ ὁλοκλήρου ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιστήμη, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἦναι προϊὸν τῆς τύχης ἢ τῆς ἀψύχου ὕλης, ἀλλ' εἶναι σχεδίασμα ***ἑνὸς ἀπείρου Νοὸς καὶ μιᾶς ἀπείρου Δυνάμεως.***

Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Νοῦς; Ποία αὐτὴ ἡ Δύναμις; Ἡ ἐπιστήμη ἀδυνατεῖ νὰ μᾶς τὸν δείξῃ, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθῇ τὴν ὕπαρξίν του. ***Μόνη δὲ ἡ Ἁγ. Γραφὴ μᾶς τὸν φανερώνει*** καὶ δὴ ἀποκεκαλυμμένον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ.

γ) Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν φυσικῶν λεγομένων ἐπιστημῶν, καὶ ἡ ***ἱστορία***, λέγουσιν, ἀναιρεῖ καὶ διαψεύδει τὴν Ἁγ. Γραφήν. Καὶ ἐνθυμοῦμαι πρὸ 35 ἐτῶν, ὅτε ἤμην φοιτητὴς τῆς ἱστορίας, πῶς ἐθορυβήθην μίαν ἡμέραν ἀναγνώσας εἰς μίαν ὑποσημείωσιν τῆς μεγάλης Ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας τοῦ Μόμμσεν ὅτι τὸ Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον (β'. 2) ἐσφαλμένως λέγει ὅτι ἡ πρώτη ἐκείνη ἐπὶ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογραφὴ ἐγένετο «ὅτε ἡγεμόνευε τῆς Συρίας ὁ Κυρήνιος», διότι ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπιγραφῶν, ὁ Κυρήνιος οὗτος δὲν ἦτο ἡγεμὼν τῆς Συρίας κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Καὶ ἐθορυβήθην, διότι ἐγνώριζον τὴν ἄφθαστον ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν τοῦ Μόμμσεν καὶ ἐπίσης τὴν μεγίστην ἱστορικὴν ἀξίαν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπισήμων ἐπιγραφῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἀψευδῆ ἱστορικὴν πηγήν. Καὶ ἐπὶ τέλους κατέληξα εἰς τὸ νὰ παραδεχθῶ, πρὸς συμβιβασμὸν τῶν ἀσυμβιβάστων τούτων, ὅτι τὸ ὄνομα «Κυρήνιος» εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς Κ. Διαθήκης θὰ ὀφείλεται εἰς κάποιον λάθος ἀντιγραφέως. Ἀλλ' ἰδού, μετὰ 20 ὅλα ἔτη, τυχαίως ἀνέγνωσα εἰς ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν περὶ ἀνακαλύψεως ἐπιγραφῶν τινων ἐν Βηρυτῷ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία ἐπίσημος Ῥωμαϊκή, ἥτις ῥητῶς ἐμνημόνευε τὸν Κυρήνιον τοῦτον ὡς ἡγεμόνα (ἀνθύπατον) τῆς Συρίας κατὰ τὸ ἔτος 4 π. Χρ., δηλ. κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Μήπως δὲν ἠμφισβητήθη ὅτι ὁ Ἀβραὰμ ἦτο ἱστορικὸν πρόσωπον, διότι ὅσα ἡ Γραφὴ περὶ αὐτοῦ ἀφηγεῖται ὡς γενόμενα ἐν Οὒρ τῶν Χαλδαίων καὶ αὐτὴ ἡ ὕπαρξις πόλεως ὀνόματι Οὒρ εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα οὐδαμοῦ ἐπιβεβαιοῦται; Καὶ σήμερον ἀκριβῶς ἀνέγνωσα εἰς τὰς ἐφημερίδας τὴν ἑξῆς παράγραφον:

ΛΟΝΔΙΝΟΝ 15 Ἀπριλίου. (Ραδιοτηλεγράφημα). — Ζωηρὸν ἐνδιαφέρον προκαλεῖ μεταξὺ τῶν ἐπιστημονικῶν κύκλων ἡ κατόπιν ἀνασκαφῶν ἀποκάλυψις τῆς ἀρχαίας πόλεως τοῦ Οὒρ ἐν Μεσοποταμίᾳ. Αἱ ἀνασκαφαὶ διεξήχθησαν ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς τοῦ Βρεττανικοῦ **Μουσείου καὶ ὑπὸ ἀποστολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πενσυλβανίας**

Καὶ πόσα ἄλλα γεγονότα, ἅτινα ἀναφέρει ἡ Ἁγ. Γραφὴ καὶ ἅτινα ἠμφισβητήθησαν ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν, δὲν ἦλθε κατόπιν νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἡ σκαπάνη τῶν ἀρχαιολόγων! Ὁ καιρὸς δὲν μοὶ ἐπιτρέπει νὰ τὰ ἀπαριθμίσω· ἀλλὰ θὰ εὕρητε τὰ περὶ τούτων ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὰ παλαιὰ σώματα τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς».

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα εἶναι ὅτι καὶ ἡ ἱστορία καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι οὐδὲν ἐπιστοποίησαν μέχρι τοῦδε, ὅπερ καταρρίπτει ἢ μειοῖ τὸ κύρος καὶ τὴν ἀξιοπιστίαν τῆς Ἁγ. Γραφῆς ὡς θεοπνεύστου βάσεως τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. ***Ἡ Γραφὴ δὲν εἶναι βιβλίον ἐπιστημονικόν***, οὐδὲ ἐκθέτει ἐπιστημονικὰς ἀληθείας δι' ἐπιστήμονας. Εἶναι ***ἀποκάλυψις***, δοθεῖσα Θεόθεν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, περὶ τῆς καταγωγῆς, τῆς πτώσεώς του καὶ ***τοῦ τρόπου τῆς σωτηρίας του***. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως, περιγράφων τὴν δημιουργίαν καὶ τὰ διαδοχικὰ αὐτῆς στάδια, ὠνόμασεν αὐτὰ «ἡμέρας», ***διὰ νὰ ἦναι ἀντιληπτὸς*** εἰς τοὺς ἁπλοῦς ἀναγνώστας αὐτοῦ· ἐὰν τοῖς ὡμίλει περὶ περιόδων ἐξ ἑκατομμυρίων ἐτῶν, τί θὰ ἠννόουν; Καὶ ὅταν λέγῃ ἡ Γραφὴ καὶ λέγωμεν ἡμεῖς τὴν σήμερον ἀκόμη ὅτι ὁ ἥλιος «***ἀνατέλλει***» καὶ «***δύει***», μήπως δὲν εὑρισκόμεθα εἰς ἀντίφασιν μὲ τὴν ἐπιστήμην, μὲ τὴν ἀστρονομίαν, ἥτις μᾶς διδάσκει ὅτι οὐχὶ ὁ ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν γῆν, ἀλλ' ἡ γῆ περὶ τὸν ἥλιον; Ἐν τούτοις καὶ αὐτὰ τὰ ἀστεροσκοπεῖα ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου ἐκδίδουν καθημερινὰ δελτία περὶ τῆς ***ἀνατολῆς*** καὶ ***δύσεως*** τοῦ ἡλίου! Διατί; Διότι μόνον οὕτω πως δύνανται νὰ περιγράψουν τὰ φαινόμενα ταῦτα κατὰ τρόπον ἀντιληπτὸν εἰς τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν διδάσκει ἐπιστήμην, ἀλλὰ ***θρησκείαν***, ἤτοι ***πίστιν***. Διὰ τοῦτο δὲν ἔχει σημασίαν διὰ τὸ κῦρος αὐτῆς, ἐὰν γραφεῖσα πρὸ χιλιετηρίδων μεταχειρίζεται ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἔκφρασιν περὶ γεγονότων ἢ φαινομένων, ἅτινα ἡ ἐπιστήμη τοῦ 20οῦ αἰῶνος περιγράφει μὲ ἄλλας λέξεις καὶ ὅρους.

Ὁ Παστὲρ πολὺ ὀρθῶς εἶπεν:

«Αἱ Ἱεραὶ Γραφαὶ εἶναι ὁδηγὸς πρὸς καθαρότητα ζωῆς, ὄχι κανὼν ἐπιστημονικῶν γνώσεων». Καὶ ἀλλαχοῦ: «Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει νὰ κάμῃ εἰμὴ μόνον μὲ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἀποδείξῃ. Τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν κύκλον τῶν πρώτων αἰτιῶν (δηλ. τῆς ἀρχικῆς πηγῆς τῆς ζωῆς) δὲν εἶναι τῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐπιστήμης ἀλλὰ τῆς Θρησκείας».

Ἀλλὰ καὶ ἡ ***φιλοσοφία*** εἶναι ἐπιστήμη, καὶ ἡ φιλοσοφία, μᾶς λέγουν πολλοί, διὰ τῆς λογικῆς καταρρίπτει τὸ κῦρος τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Ἰδιαίτερος στόχος τῶν φιλοσόφων ὑπῆρξαν τὰ θαύματα τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἰδίως τὸ θαῦμα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργηθέντα θαύματα. Ἐπίσης ἡ φιλοσοφία κατεπολέμησε τὸ δόγμα τῆς τρισυποστάτου Θεότητος ὡς ἀντιβαῖνον εἰς τὴν λογικήν.

Καὶ αἱ ἐπιθέσεις αὗται τῆς φιλοσοφίας κατὰ τῆς Χρ. θρησκείας εἶναι ὑπουλότεραι ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, διότι ἡ φιλοσοφία στηρίζεται οὐχὶ ἐπὶ γεγονότων καὶ δεδομένων ἁπτῶν καὶ συγκεκριμένων, ὅπως ἡ ἱστορία ἢ ἡ γεωλογία, ἀλλ' ἐπὶ σκέψεων, κρίσεων καὶ συμπερασμάτων. Εἶναι ἑπομένως συγγενεστέρα πρὸς τὴν θρησκείαν ἢ αἱ θετικαὶ ἐπιστῆμαι.

Βεβαίως δὲν δύναμαι νὰ εἰσέλθω κατὰ τὰ ὀλίγα λεπτά, ἅτινα εἰς τὴν διάθεσίν μου ἀπόψε, εἰς τὸ ἐκτεταμένον πεδίον τῆς φιλοσοφικῆς γνώσεως καὶ σκέψεως. Μόνον δι' ὀλίγων λέξεων δύναμαι νὰ τονίσω ὅτι ἡ μὲν φιλοσοφία ἀποτείνεται πρὸς τὴν **διάνοιαν,** ἐνῷ ἡ θρησκεία ἀποτείνεται πρὸς τὴν **καρδίαν.** Ἡ φιλοσοφία ἀπὸ περιωπῆς ἐξετάζει τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ τοὺς παράγοντας οἵτινες τὴν περιβάλλουν καὶ ζητεῖ ἐκ τῆς ἐξετάσεως ταύτης νὰ ἐξαγάγῃ θεωρίας καὶ κανόνας καὶ ὁρισμούς, οἵτινες μόνον τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου δύνανται νὰ ἀπασχολήσουν, οὐχὶ ὅμως νὰ θερμάνουν τὴν καρδίαν του.

Ἡ θρησκεία ὅμως — καὶ λέγων θρησκείαν, ἐννοῶ τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ — ἔχει ἄλλην βάσιν, ἄλλην μέθοδον, ἄλλον σκοπόν. Δὲν ἀποτείνεται εἰς τὴν διάνοιαν, ἢ τὴν λογικήν, ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν — εἰς τὰ βαθύτερα ἐκεῖνα αἰσθήματα καὶ ἔνστικτα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τὰ ὁποῖα ἡ φιλοσοφία ἀείποτε ἠθέλησε νὰ ἀγνοήσῃ. Τὸ βαθύτερον ἐρριζωμένον ἔνστικτον τοῦ ἀνθρώπου, μετὰ τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως, εἶναι τὸ **ἔνστικτον περὶ ὑπάρξεως τοῦ Θείου** καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξευμενίσεως αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἔμφυτον τοῦτο συναίσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἡ θρησκεία τὸ διαφωτίζει καὶ τὸ ποδηγετεῖ, ὁδηγοῦσα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ μόνου ἀληθοῦς Θεοῦ, τοῦ χαρακτῆρός Του καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν δύναται νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ πρόβλημα τοῦτο πρὸ Χριστοῦ ἡ φιλοσοφία δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιλύσῃ. Ἀκόμη καὶ οἱ πάντων φιλοσοφώτατοι ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἦσαν εἰς τὸ σκότος ἐπὶ τοῦ προβλήματος τούτου· διότι ὁ Παῦλος προσφυῶς τοῖς λέγει, ἀφοῦ τοῖς κηρύττει τὸν μόνον ἀληθῆ Θεόν; «Ὃν λοιπὸν **ἀγνοοῦντες** λατρεύετε, τοῦτον ἐγὼ κηρύττω ὑμῖν».

Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν ὅτι πᾶσαι αἱ φιλοσοφίαι τοῦ ἀρχαίου κόσμου **εἶχον χρεωκοπήσει,** καθ' ἣν ἐποχὴν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Ι. Χριστός, ἀκριβῶς διότι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ δώσωσιν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα οὐδὲν φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος **τῆς σχέσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸ τὸ Θεῖον.** Ἀλλὰ καὶ τὰ μετέπειτα φιλοσοφικὰ συστήματα, θελήσαντα νὰ ἐξέλθωσι τοῦ κύκλου τοῦ φωτός, ὅπερ ἐπέχεεν εἰς τὸν κόσμον τὸ μακάριον Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβυθίσθησαν εἰς τὸ σκότος καὶ τὸν λαβύρινθον τῶν ἰδίων ἀφῃρημένων θεωριῶν, τῶν μηδὲν δυναμένων νὰ προσφέρωσι θετικὸν καὶ πολύτιμον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, τὴν διψῶσαν τὴν ἀποκατάστασιν τῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ σχέσεων αὐτῆς.

Περὶ **θαυμάτων** πολλὰ ἐγράφησαν, ἔτι δὲ τελευταῖον πολλοὶ ἐξ ὑμῶν θὰ ἀνεγνώσατε ὅσα δημοσιεύει ὁ «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς». Τὸ θαῦμα προϋποθέτει πίστιν εἰς τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς παντοδυνάμου Θεοῦ. Ἐὰν ἡ πίστις αὕτη ὑπάρχῃ, τὸ θαῦμα δὲν χρειάζεται ἐξήγησιν ἢ ἀπόδειξιν. Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἡ πίστις αὕτη, τὸ θαῦμα δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ εἰμὴ διὰ μαρτύρων. Ἀλλ' ἐὰν αὐτὴ ἡ Ἐπιστήμη ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθῇ τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς ὑπερτάτου Ὄντος (Νοὸς καὶ Δυνάμεως ἀπείρου), ὅπερ ἐσχεδίασε καὶ ἐδημιούργησε τὸ Σύμπαν, ἡ ἄρνησις τῆς ὑπάρξεως Θεοῦ ὑπὸ τῆς Φιλοσοφίας μοὶ φαίνεται ἀστεία καὶ παιδαριώδης.

Ἀφίνω κατὰ μέρος τὴν ἠθικὴν ἄποψιν τοῦ ζητήματος — **τὴν ἠθικὴν δύναμιν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνάπλασιν τοῦ κόσμου.** Παρ' ὅλας τὰς ἀτελείας τοῦ σημερινοῦ Χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ,

ὀφειλομένας ὄχι εἰς τὸ ποιὸν τῆς Χριστ. θρησκείας καὶ διδασκαλίας, ἀλλ' εἰς τὰς ἀνθρωπίνας ἀδυναμίας καὶ ἀτελείας τῶν λεγομένων Χριστιανῶν, ὁ Χριστιανισμὸς πράγματι ***ἐπετέλεσε τεράστιον ἔργον ἐν τῷ κόσμῳ***, ἔργον ὅπερ οὐδεμία ἄλλη θρησκεία, οὐδὲν φιλοσοφικὸν σύστημα εἴτε τῆς ἀρχαίας εἴτε τῆς νεωτέρας ἐποχῆς ἠδυνήθη οὐδὲ πόρρωθεν νὰ ἐπιτελέσῃ. Καὶ ἓν σπουδαῖον μέρος τοῦ πολιτισμοῦ τούτου ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην ὤθησιν, ἣν ἔδωκεν ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιστήμην, διὰ τῆς ***ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως πρὸς ἔρευναν τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως***. Οἱ δὲ μ γιστοι νόες τῶν Χριστιανικῶν αἰώνων ὑπῆρξαν ***ἐπιστήμονες εὐσεβεῖς***, οἵτινες ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ διὰ τῆς ἐπιστήμης διέκριναν ἔτι καθαρώτερον τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας. Διὰ νὰ ἀναφέρω μόνον δύο ἐκ τῶν κορυφαίων ἐπιστημόνων τῶν τελευταίων αἰώνων: Ὁ Παστὲρ εἶπεν:

«Ὁ ἄνθρωπος δὲν παύει νὰ ἐρωτᾷ: Τί ὑπάρχει πέραν τοῦ ὁρατοῦ; Ἐὰν δὲ ἀπαντήσῃ τις ὅτι πέραν ὑπάρχει τὸ ***Ἄπειρον***,—ἄπειρος ἔκτασις, ἄπειρος διάρκεια ἄπειρον μεγαλεῖον—δὲν τοῦ λύει τὴν ἀπορίαν, διότι ταῦτα εἶναι λέξεις, τὰς ὁποίας δὲν ἐννοεῖ εὐκόλως.

Ἀλλ' ὅστις διακηρύττει τὴν ὕπαρξιν τοῦ Ἀπείρου—καὶ ποῖος δύναται νὰ ἀποφύγῃ τοῦτο;—συσσωρεύει εἰς τὴν ὁμολογίαν του ταύτην τὸ ***ὑπερφυσικὸν*** εἰς βαθμὸν πολὺ ἀνώτερον, παρ' ὅ,τι ἐμφανίζεται εἰς ὅλα τὰ θαύματα ὅλων τῶν θρησκειῶν τοῦ κόσμου. Διότι ἡ ἰδέα τοῦ Ἀπείρου ἔχει τὴν διπλῆν ἰδιότητα, νὰ ἐπιβάλληται εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅμως νὰ μένῃ ἀκατάληπτος. Ὅταν ἡ ἰδέα τοῦ Ἀπείρου εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν διάνοιάν μας, δὲν μένει ἄλλο τι νὰ πράξωμεν εἰμὴ νὰ πέσωμεν εἰς τὰ γόνατά μας! Παντοῦ ἀ ακαλύπ.ω τὴν ἰδέαν τοῦ Ἀπείρου εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς παντὸς ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην τοῦ Ἀπείρου διαβλέπω τὴν μορφὴν τοῦ Θεοῦ. Μακάριος ἐκεῖνος, ὅστις φέρει ἐντός του τὸν Θεὸν καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἓν ἰδανικὸν τῆς Τέχνης, τῆς Ἐπιστήμης, τῶν Εὐαγγελικῶν ἀρετῶν. Ταῦτα εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ὑψηλῶν διανοημάτων καὶ τῶν μεγαλειωδῶν πράξεων».

Ὁ δὲ μέγας Νεύτων, ὅστις οὐδέποτε ἐπρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ χωρὶς νὰ ἀποκαλυφθῇ, περαίνων μίαν ὁμιλίαν του πρὸς τοὺς μαθητάς του περὶ τοῦ Σύμπαντος, ἀνεφώνησε μὲ τὰς λέξεις τοῦ Παύλου: «Ὢ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα Αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ Αὐτοῦ! Διότι ἐξ Αὐτοῦ καὶ δι' Αὐτοῦ καὶ εἰς Αὐτὸν τὰ πάντα. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν».

Δ. Μ. Κ.

Η ΕΡΗΜΟΝΗΣΟΣ

Ἤ

ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΝ ΤΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ

(Διήγημα ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Τύραννοι καὶ συνωμόται.

(Συνέχεια)

Ὁ Κουΐνταλ, τὸν ὁποῖον ἀφήκαμεν κείμενον κατὰ γῆς ἐν τῷ κήπῳ του, μετ' ὀλίγον σηκωθεὶς διηύθυνε τὰ βήματά του πρὸς τὴν καλύβην τοῦ Μὰκ-Κόϋ πλήρης χολῆς καὶ πικρίας.

Ὁ Μὰκ-Κόϋ ἐκάπνιζε κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, ἢ μᾶλλον ἠγωνία μὲ τὴν ἑσπερινὴν πίπαν του. Ὁ δοῦλός του Τιμόα ἐκάθητο εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς καλύβης παίζων ἤχους τινὰς ἐπὶ αὐλοῦ, ἐν ᾧ ἡ σύζυγος τοῦ Μὰκ-Κόϋ καὶ δύο ἄλλαι ἐγχώριοι γυναῖκες ἔψαλλον. Τὰ δὲ ᾄσματα ἦσαν ὁτὲ μὲν βαθύφωνα καὶ μελαγχολικά, ὁτὲ δὲ ὀξύφωνα καὶ τραχέα—πάντοτε ἄγρια, ὡς τὰ ᾄσματα τῶν ἀγρίων. Τὰ δύο ταῦτα εἴδη μουσικῆς ἐβοήθουν τὴν πίπαν εἰς τὴν καταπράϋνσιν τῶν νεύρων τοῦ Οὐΐλλιαμ Μὰκ-Κόϋ,—τοὐλάχιστον ὅπως ὑποθέτομεν, ἐπειδὴ εἶχε διατάξῃ τὴν μουσικὴν καὶ ἐστηρίχθη ἐπὶ τῶν νώτων του ὡς ἄνθρωπος εὐχαριστούμενος ἐξ αὐτῆς·

Κατά τι βραχὺ διάλειμμα τοῦ αὐλοῦ ὁ Τιμόα ἤκουσεν ἐλαφρόν τινα συριγμόν, ὡς ὄφεως. Ἔτεινε μετὰ προσοχῆς τὸ οὖς· ὁ συριγμὸς ἐπαναλήφθη καὶ αὐτὸς ἐνόησεν ὅτι κάποιος ἐκ τῶν ὁμοφύλων του ἤθελε νὰ τῷ ὁμιλήσῃ κρυφίως. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ κινηθῇ τῆς θέσεώς του.

Ὁ Μὰκ-Κόϋ ἦτο τοσοῦτον προσηλωμένος εἰς τὴν πίπαν του, ὥστε δὲν ἤκουσε τὸν συριγμόν· παρετήρησεν ὅμως τὴν διακοπὴν τῆς ἐλεεινῆς αὐλήσεως.

— «Διατί δὲν ἐξακολουθεῖς, κτῆνος;» ἔκραξε μετὰ θυμοῦ καὶ ἔρριψε κατὰ τοῦ μουσικοῦ τὸ ἓν ἐκ τῶν ὑποδημάτων του, τὸ ὁποῖον ἐπέτυχε τὸν Τιμόα εἰς τὴν σιαγόνα καὶ τῷ ἐπροξένησε στιγμιαῖον ὀξὺν πόνον.

Ὁ Τιμόα οὐδόλως ἔδειξε διὰ τοῦ προσώπου τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας του. ἀλλ' ἤγειρεν ἁπλῶς τὸν αὐλὸν εἰς τὰ χείλη του· ἀντήλλαξεν ἓν βλέμμα μὲ τὰς γυναῖκας καὶ ἐξηκολούθησε τὴν αὔλησιν. Ὁ νοῦς του ὅμως ἦτο προσηλωμένος εἰς τὸν ἐν τῷ δάσει σύντροφόν του. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ Κουΐνταλ εἰσῆλθε καὶ ἐστάθη παρὰ τὴν θύραν.

— «Μπᾶ! Ματθαῖε'» ἔκραξεν ὁ Μὰκ-Κόϋ, «ποῖος σοῦ ἐκόλλησε ἐκεῖνο τὸ κοκοκάριον ἐπάνω εἰς τὴν μύτην σου;»

«Ποῖος;» ἐγόγγυσεν ὁ Κουΐνταλ μετά τινος βλασφημίας «ποῖος ἄλλος παρὰ ἐκεῖνος ποῦ μᾶς κάμνει τὸν ἀρχηγόν, ὁ Χριστιανός;»

Εἰς ταῦτα ὁ Μὰκ- Κόϋ ἀπήντησεν καταρώμενος παντὸς εἴδους ἀρχηγοὺς ἐν γένει καὶ τὸν Χριστιανὸν ἰδίᾳ.

— «Πῶς συνέβη τὸ πρᾶγμα;» ἠρώτησεν ὁ Μὰκ-Κόϋ.

— «Δός μοι νὰ γεμίσω τὴν πίπαν μου καὶ θὰ σοῦ εἰπῶ».

— «Τὶ πέσιμο θὰ ἔκαμες ὅταν σοῦ ἔδωκε τὴν γροθιὰν ἐκείνην!» εἶπεν ὁ Μὰκ-Κόϋ.

—«Παύσετε τὰ οὐρλιάσματά σας!» ἐφώναξεν ὁ Κουΐνταλ πρὸς τοὺς μουσικοὺς διὰ νὰ ξεθυμάνῃ ὀλίγον ἡ ὀργή του, τὴν ὁποίαν εἶχε διεγείρει τοῦ φίλου του ἡ παρατήρησις.

Ἀλλ' ὁ Τιμόα, μὴ ὢν βέβαιος ἂν ἡ διαταγὴ αὕτη ἦτο καὶ δι' ἑαυτὸν ἢ μόνον διὰ τὰς γυναῖκας, ἐξηκολούθησε τὴν ἄχαριν αὔλησίν του. Τότε ὁ Κουΐνταλ, μὴ δυνάμενος νὰ χωνεύσῃ τὴν ἀπείθειαν ταύτην, ἐπήδησε κατὰ τοῦ Τιμόα, ἥρπασε τὸν αὐλὸν ἀπὸ τῆς χειρός του, τὸν ἔσπασεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ τὸν ἐξέβαλε τῆς καλύβης μὲ λακτίσματα.

Αὐτὸ ἤθελε καὶ ὁ Ταχιτανός—ἐκτὸς τῆς ξυλιᾶς καὶ τῶν λακτισμάτων. Ἔτρεξε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ δάσος, ὅπου ἤδη ἤρχιζε νὰ γίνεται σκότος καὶ εὗρεν ἐκεῖ τὸν Νεχάου ἀκουμβῶντα εἰς ἓν δένδρον καὶ χαμηλοφώνως στενάζοντα. — «Γρήγορα, ἔλα μαζῆ μου εἰς τὴν πηγὴν καὶ πλῦνε τὴν πλάτην μου», εἶπεν ἐγειρόμενος.

«—Τὶ συνέβη;» ἠρώτησε ὁ Τιμόα.

Ἐνῷ δὲ ὁ Νεχάου διηγεῖτο τὸ πάθημά του, ἔτρεχον καὶ οἱ δύο πρὸς τὸν πλησιέστερον ῥύακα.

Ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν τὸ ἅλας ἐξεπλήθη ἐκ τῶν πληγῶν καὶ ὁ Νεχάου ἤρχισε νὰ μὴ αἰσθάνηται πολὺν πόνον.

— «Ποῦ εἶνε ὁ Μεναλή;» ἠρώτησεν ἀποτόμως καθίσας ὑπὸ δένδρον τι.

— «Εἰς τὴν καλύβην του, ὑποθέτω,» ἀπήντησεν ὁ Τιμόα.

«Πήγαινε νὰ εὕρῃς καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Τεταχεΐτην φέρε καὶ τοὺς δύο ἐδῶ,» εἶπεν ὁ Νεχάου μὲ ἀγρίαν τοῦ προσώπου ἔκφρασιν.

Ὁ Τιμόα τὸν ἐκύτταξε μετὰ προσοχῆς.

— «Οἱ λευκοὶ πρέπει νὰ ἀποθάνουν», εἶπε.

— «Μάλιστα», ἀπήντησεν ὁ Νεχάου, «οἱ λευκοὶ θὰ ἀποθάνουν».

Ὁ Τιμόα ἔτριξε τοὺς ὀδόντας καὶ στραφεὶς ὠλίσθησεν εἰς τὸ σκοτεινὸν δάσος ὡς κακόν τι πνεῦμα τῆς νυκτός.

Κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ὁ Μεναλὴ εἰργάζετο εἰς τὴν καλύβην τοῦ Ἰωάννου Μίλλς. Κατορθώσας ὁ Τιμόα νὰ ἑλκύσῃ τὴν προσοχήν του, συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ δάσος ἵνα εὕρῃ τὸν Νεχάου.

Ὁ Τιμόα ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του· ὅτε δὲ ἐπλησίασε τὸν Τεταχεΐτην, εὗρεν αὐτὸν ἱστάμενον πλησίον μεγάλου τινὸς θάμνου καὶ παρατηροῦντα τὸν Χριστιανόν τὸν Ἄδαμς, καὶ τὸν Γιώγγ, οἱ ὁποῖοι ἔπαιζον μὲ τὰ παιδία γύρω ἀπὸ μίαν μεγάλην πυράν.

Ὁ Τεταχεΐτης ἐθεώρει τὴν σκηνὴν ταύτην γελῶν, ὅτε αἴφνης ἀντελήφθη συριγμοῦ τινος ἐλαφροῦ. Ἀμέσως τὸ στόμα του ἔκλεισεν, οἱ ὀφθαλμοί του ἤνοιξαν καὶ περιελθὼν ἡσύχως τὸν θάμνον, ἕως οὗ εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκιὰν αὐτοῦ, ἀνεχώρησε κρυφίως καὶ ἐξηφανίσθη εἰς τὸ δάσος χωρὶς νὰ τὸν παρατηρήσῃ τις.

Ἐντὸς ὀλίγου οἱ τέσσαρες μαῦροι συνωμόται ἐκάθισαν ὑπὸ τὸ δένδρον.

— «Ἡ στιγμὴ ἔφθασε, νὰ ἐκδικηθῶμεν τοὺς λευκούς», εἶπεν ὁ Νεχάου. «Κυττάξετε τὴν πλάτην μου. Μοῦ ἔτριψαν ἅλας ἐντὸς τῶν πληγῶν μου. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά. Ἀλλὰ θὰ εἶναι ἡ τελευταία. Καὶ μερικοὶ ἀπὸ σᾶς ὑπέφεραν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον».

Τὰς παρατηρήσεις ταύτας οἱ ὁμόφυλοί του ἐδέχθησαν μὲ ἐπιφωνήματα ζωηρᾶς ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀγανακτήσεως.

— «Οἱ λευκοὶ πρέπει νὰ ἀποθάνουν!» ἐξηκολούθησεν «ἔλεος δὲν ἔδειξαν εἰς ἡμᾶς. Δὲν θὰ δείξωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτούς!»

— «Πῶς θὰ γείνῃ τὸ πρᾶγμα;» ἠρώτησεν ὁ Μεναλῆ μετὰ μικρὰν σιωπήν.

— «Περὶ αὐτοῦ ἤλθαμεν ἐδῶ τὰ σκεφθῶμεν,» ἀπήντησεν ὁ Νεχάου. «Θέλω νὰ ἀκούσω τί ἔχετε νὰ εἴπητε σεῖς καὶ τότε καὶ ἐγὼ θὰ εἴπω τὴν ἰδέαν μου».

Τότε ὁ μικρὸς κύκλος ἐπυκνώθη καὶ ἤρχισαν νὰ ὁμιλοῦν χαμηλοφώνως, ὡς ἐὰν ἐφοβοῦντο ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ θάμνοι ἠδύναντο νὰ τοὺς ἀκούσουν καὶ νὰ τοὺς προδώσουν, καὶ ἐκεῖ ἐσχεδίασαν τὸν ὄλεθρον τῶν στασιαστῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Συμβούλια καὶ διαβούλια

Ἐνῷ οἱ τέσσαρες Ταχιτανοὶ συνωμότουν εἰς τὸ δάσος, ὁ Χριστιανὸς καὶ ὁ Γιώγγ ἐξηκολούθουν νὰ διασκεδάζουν μὲ τὰ παιγνίδια τῶν παιδίων, ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν.

Ἐπὶ τέλους ὁ Γιώγγ σηκωθεὶς ἐπῆρε τὸν Χριστιανὸν ἐκ τοῦ βραχίονος καὶ ἀπεμακρύνθη μαζύ του ὀλίγον διάστημα, διὰ νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ.

— Ἂς ἀφήσωμεν τὰ παιγνίδια», εἶπε, «καὶ ἂς ἔλθωμεν εἰς τὰ σοβαρά. Θέλω νὰ σᾶς ἐρωτήσω τί νομίζετε περὶ τῆς φήμης, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν χθὲς τὸ βράδυ ὅτι κάποια συνωμοσία ἐτεκταίνετο μεταξὺ τῶν μαύρων.»

— «Δὲν πιστεύω τίποτε περὶ αὐτοῦ,» ἀπεκρίθη ὁ Χριστιανός. «Οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ ἔχουν πολὺ δίκαιον νὰ κάμουν συνωμοσίας, ἀλλ' ἔχω πεποίθησιν εἰς τὴν φυσικήν των ἡμερότητα ὅτι οὐδέποτε θὰ σκεφθοῦν περὶ ἄλλου τινὸς εἰμὴ περὶ ἁπλῆς ἀπειλῆς ἀνταρσίας.»

— «Καὶ ἐγὼ εἶχον πεποίθησιν εἰς τὴν ἡμερότητά των», ἀπεκρίθη ὁ Γιώγγ, «ἀλλὰ μερικοὶ ἐκ τῶν ἰδικῶν μας φοβοῦμαι ὅτι τοὺς ἐτυράννησαν πέραν τοῦ δέοντος καὶ δὲν μου ἀρέσκουν τὰ βλέμματα, τὰ ὁποῖα μᾶς ῥίπτουν οἱ μαῦροι. Πράγματι τοὺς ἠδικήσαμεν ἐξ ἀρχῆς μεταχειρισθέντες αὐτοὺς ὡς δούλους».

—«Βεβαίως τοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἐκάμναμεν ἄλλως πως εἶπεν ὁ Χριστιανὸς· «περιῆλθον τόσον φυσικῶς εἰς τὴν θέσιν δούλων ἐξ ἰδίας των θελήσεως, θεωροῦντες ἡμᾶς ὡς ἀνώτερά τινα ὄντα. Ἔπρεπε νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὰ συμφέροντά των ὅταν διενέμομεν τὴν χώραν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται πλέον νὰ θεραπευθῇ.»

— «Ἴσως ὄχι», παρετήρησεν ὁ Γιώγγ ἀφηρημένος. «Θὰ ἦτο ὅμως καλὸν νὰ λάβωμεν μερικάς προφυλάξεις.»

Καὶ μὲ τὴν συζήτησιν ταύτην οἱ δύο Ἄγγλοι κατέβαιναν τὸν λόφον βαδίζοντες πρὸς τὰς κατοικίας των.

Οἱ δὲ μαῦροι εἰς τὸ δάσος, ἂν καὶ ἦσαν σύφωνοι περὶ τῆς σφαγῆς τῶν Ἄγγλων, διεφώνουν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου των. Ἰδίᾳ ὁ Μεναλῆ εἶχε πολλὰς ἀντιρρήσεις κατὰ τῶν διαφόρων προτάσεων τῶν ὁμοφύλων του.

Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ ἦτο ὅτι ὁ Τιμόα καὶ ὁ Νεχάου, ἀποφασίσαντες νὰ μὴ ὑποκύψουν πλέον εἰς τὸν ἀπάνθρωπον καὶ τραχὺν ζυγὸν τῶν κυρίων των, ὡς μέχρι τοῦδε, ἐδραπέτευσαν καὶ ἐκρύβησαν εἰς τὸ δάσος, κατορθώσαντες μάλιστα νὰ λάβουν μαζύ των δύο ὅπλα καὶ ἀρκετὴν πυρίτιδα καὶ σφαίρας, ὥστε θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον νὰ ζητήσουν οἱ λευκοὶ νὰ τοὺς συλλάβουν εἰς τὸ δάσος. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ὁ Χριστιανὸς καὶ ὁ Γιώγγ ἐνόμισαν καλλίτερον νὰ τοὺς ἀφήσουν ἀνενοχλήτους ἐπί τινα καιρόν. (Ἀκολουθεῖ) **Ξ. Π. Μ.**

Ο «ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ» ΚΑΙ Ο Μ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ἐλλόγιμον Διευθυντὴν τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς»
ΑΘΗΝΑΣ

Ἐντολῇ τῆς Α. Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου ἀναγγέλλομεν παραλαβήν, μετ' εὐχαριστιῶν, τῶν ὑφ' ὑμῶν ἀποσταλέντων φυλλαδίων τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς», ἐν οἷς γίνεται καὶ εὐρὺς λόγος περὶ τῶν κακοδοξιῶν τῶν Χιλιαστῶν.

Ὡσαύτως ἔλαβεν ἡ Α. Μ. καὶ τὸ τεῦχος τοῦ Ἰανουαρίου 1925, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐν ἄρθρῳ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁ Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς καὶ οἱ Σπουδασταὶ τῶν Ἀγ. Γραφῶν» γίνεται λόγος περὶ ἐγκυκλίου, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκεν ἡ Α. Μακαριότης κατὰ τῶν Χιλιαστῶν καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν ὑπὸ τούτων ἐκδιδομένων περιοδικῶν καὶ ἄλλων φυλλαδίων περιελήφθη καὶ «ὁ Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς»—πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον ἀπορεῖ ἡ διεύθυνσις τοῦ «Ἀστέρος» πῶς διέφυγε τὴν προσοχὴν τῆς Α. Μακαριότητος, καθ' ὅσον τὸ ὑμέτερον περιοδικὸν διὰ σειρᾶς ἄρθρων ἀνεσκεύασε τὰς κακοδοξίας τῶν Χιλιαστῶν.

Ἐν σχέσει πρὸς τοῦτο ἐνετάλην ὑπὸ τῆς Α. Μακαριότητος ὅπως παράσχω σύντομον ἐξήγησιν τῶν συμβαινόντων.

Ἡ ἐγκύκλιος ὡς κύριον μὲν θέμα ἔχει τοὺς Χιλιαστάς, τῶν ὁποίων καταπολεμοῦνται αἱ πλάναι· οὐχ ἧττον ἐν ἐπιλόγῳ ἡ ἐγκύκλιος, γενικεύουσα τὸ ζήτημα, ἀπευθύνει προτροπὴν πρὸς τὸ Ὀρθόδοξον πλήρωμα, ὅπως ἀποφεύγῃ τὰ περιοδικὰ τῶν ἑτεροδόξων, ἐν οἷς μεταξὺ τῶν ὀρθῶν διδασκαλιῶν ὑπάρχουσι καὶ ἐσφαλμέναι, τὰς ὁποίας πάντως δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ διακρίνωσιν, ὥστε νὰ καρπωθῶσι μὲν τὰ ὠφέλιμα, ἀποβάλωσι δὲ τὰ ἐπιβλαβῆ.

Ὑπὸ τὴν ἄποψιν ταύτην περιελήφθη καὶ ὁ «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς» ὡς περιοδικὸν ἑτεροδόξων, χωρίς διὰ τοῦτο νὰ ὑποτιμηθῇ ἡ ἄλλη αὐτοῦ ἀξία καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατὰ τῶν Χιλιαστῶν ἀξιόλογος καὶ σοβαρὰ μελέτη του.

Τὴν ἐξήγησιν ταύτην ἐντολῇ τῆς Α. Μακαριότητος εὐχαρίστως παρέχομεν πρὸς ἐξάλειψιν πάσης οἱασδήποτε παρανοήσεως.

Καὶ ἐπὶ τούτοις διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς

Μ. Παπαπορφυρίου.

Ἐν Ἀρχιεπισκοπῇ Κύπρου, τῇ 4 Ἀπριλίου 1925.